

Knjižničarske novice

letnik 27; številka 1/2, 2017

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Kazalo

3	Slovenske elektronske publikacije
6	15. konferenca EAHIL v čarobni Andaluziji
9	Znanstvena konferenca IPRES 2016
14	Domoznanska dejavnost v Mariborski knjižnici
17	LinkINJob
21	Družinska pismenost
23	Partnerstvo pri razvijanju bralne kulture med mladimi
25	Jaz, Janez Novak
26	Knjižnica in begunci
28	»UDK gre v pravo smer«. Intervju z Aido Slavič
31	Knjižničarska dejavnost na Hrvaškem
35	Povabilo na Dan specialnih knjižnic 2017
36	Analiza odgovorov na vprašalnik o kakovosti Knjižničarskih novic
37	Pet minut za knjižnico
38	Uredniški odbor se predstavi

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Martina Rozman Salobir

Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Branka Kerec, Meta Kojc, Bojana Medle, David Ožura, Veronika Potočnik, Sabina Šolar,

Magdalena Svetina Terčon, Damjana Vovk

Oblikoval in tehnično uredil: Matej Zorec

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana

Fotografija na naslovnici: Ljubljana med nostalgijo in sanjami; Foto: Maša Šipič

Naklada: 260 izvodov

Navodila za pripravo prispevkov so dostopna na spletnem portalu Knjižničarskih novic.

<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/ObvestiloAvtorjem.aspx>

Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic

knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2016: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike.

“Tisoč milj dolgo potovanje se začne z enim samim korakom.”

(Lao Ce)

Spoštovane bralke in bralci Knjižničarskih novic!

Z novim letnikom smo naredili korak naprej in se podali na novo potovanje. Kot sem vam obljubila sem na pot Knjižničarskih novic tokrat povabila tudi kolege iz različnih vrst knjižnic in slovenskih regij. Vse v želji po še večjem sodelovanju in povezovanju ter v upanju, da nas raznolikost lahko še bolj obogati. Kdo so novi člani uredniškega odbora in kaj vam sporočajo si lahko preberete v aktualni številki. Poleg bogate vsebine vas vabim, da si preberete tudi kratko analizo anketnega vprašalnika o kakovosti revije Knjižničarske novice, ki ste jo izpolnjevali pred časom. Še enkrat hvala vsakemu izmed vas, ki si je vzel čas za oceno Knjižničarskih novic. Izsledki nam bodo pomagali, da lažje načrtamo našo pot in se odločimo za pravo smer. Ob vsem tem pa velja tudi moja iskrena in ljubeča zahvala dosedanjemu uredniškemu odboru, ki je skupaj z mano krmaril tako po razburkanih oceanih kot mirnih gladinah urednikovanja Knjižničarskih novic. Potopite se v branje,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

Slovenske elektronske publikacije

Nataša Franko

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
nataša.franko@nm.sik.si

Slovenske elektronske splošne serijske publikacije ter slovenski integrirni splošni viri izpodrivajo tiskane serijske publikacije. Pa jih res?

Slovenske elektronske splošne serijske publikacije ter slovenski integrirni splošni viri, v nadaljevanju spletna mesta, imajo zaradi enostavne dostopnosti čedalje pomembnejšo vlogo v vsakdanjem življenju uporabnikov, ki imajo dostop in uporabljajo svetovni splet. V prispevku podajam analizo o številu izdanih slovenskih elektronskih splošnih serijskih publikacijah in slovenskih integrirnih splošnih virih, v nadaljevanju slovenskih splošnih spletnih mestih, in njihovem številu v katalogih splošnih knjižnic.

Pregledala sem literaturo in javno dostopne podatke o tiskanih serijskih publikacijah, spletnih mestih ter nekatere dokumente o splošnih knjižnicah na temo slovenskih splošnih spletnih mest. Opravila sem primerjavo med številom izdanih slovenskih splošnih spletnih mestih in njihovo prisotnostjo v splošnih knjižnicah.

Raziskava je pokazala, da slovenske splošne knjižnice zelo počasi sledijo trendu časa na področju slovenskih splošnih spletnih mest. Primerjava prisotnosti izbranega naslova slovenskega splošnega spletnega mesta v visokošolskih knjižničnih katalogih ter v splošnih knjižnicah nam pokaže, da splošne knjižnice ne prepoznavajo njihove prednosti tako kot visokošolske knjižnice.

Rezultati raziskave so omejeni le na izbrane naslove slovenskih splošnih spletnih mest.

Ključne besede: splošne knjižnice, slovenske elektronske splošne serijske publikacije, slovenski integrirni splošni viri.

¹Po pregledu Spletnega arhiva Narodne in univerzitetne knjižnice in knjižničnega kataloga COBISS je mogoče podatke o izidu določenega spletnega mesta najti le na način, da se odpira posamezna spletna mesta. Možno je, da prve slovenske elektronske serijske publikacije ni mogoče najti v nobenem od katalogov.

Zgodovina spletnih mest v svetu in pri nas

Ne glede na to ali gre za strokovno, znanstveno ali splošno spletno mesto, je leto in naslov prve elektronske serijske publikacije zelo težko ugotoviti. Prva je prednost oddaljenega dostopa do informacij prepoznala akademska sfera, saj ji omogoča hitrejšo, enostavnejšo in bolj odprto izmenjavo informacij. Tako je konec leta 2007 National Institutes of Health (NIH) predpisal zakon, ki zagotavlja odprt dostop do recenziranih znanstvenih člankov, ki so bili financirani z javnimi sredstvi, v dvanajstih mesecih od datuma objave. Harvardska univerza se je leta 2008 na ta zakon odzvala tako, da je s svojimi raziskovalci podpisala sporazume, s katerimi so svoje avtorske pravice prenesli na založnike, v tem primeru na univerzo. Kot prvo spletno mesto, namenjeno širši javnosti, se omenja dnevnik *The New York Times*, ki je izšel leta 1996. Konec istega leta mu je sledil časnik *Wall Street Journal* (L. C. Van Orsdel, K. Born; 2008).

V Sloveniji je kot ena prvih elektronskih strokovnih in znanstvenih serijskih publikacij leta 1994 izšla medicinska revija *Informatica medica slovenica: revija Slovenskega društva za medicinsko informatiko*. Prvo spletno mesto, namenjeno

širši javnosti, je omogočil časnik *Dnevnik*, ki je pričel izhajati leta 1996.¹

Študija EBSCO je leta 2012 objavila poročilo svetovnih založnikov, v katerem so navedeni podatki o občutnem zmanjšanju naročil na tiskane medije ter povišanju deleža naročnin na serijske publikacije, ki izhajajo vzporedno v tiskani in elektronski obliki. Za povečanje naročil na elektronsko obliko v tujini je odločalo predvsem dejstvo, da v šolskih ustanovah uporabljajo predvsem digitalne vsebine. Akademiki le redko obiščejo knjižnico za iskanje aktualnih informacij, saj je večina vsebin dostopna preko svetovnega spleta. Raziskava OCLC je objavila poročilo, da se večina akademskih knjižnic osredotoča na razvoj svojih digitalnih zbirk, kar bo verjetno razlog za zmanjšanje fizičnega obiska knjižnic (P. Gantz, 2012).

Višina naklade nekaterih slovenskih splošnih spletnih mest

Dostop do spletnih mest omogoča uporabnikom branje novic ter interaktivno sodelovanje pri njihovem oblikovanju. V preteklosti so informacije pri izdaji tiskanih serijskih publikacij potekale enosmerno: od serijske publikacije do bralca.

Enostavna dostopnost do spletnih mest daje bralcu možnost, da se aktivno vključi v oblikovanje vsebin s svojimi komentarji, založništvo pa ima nižje izdajateljske stroške ter transparentnejšo statistiko.

Poznamo več oblik dostopa do slovenskih elektronskih splošnih serijskih publikacij:

- prosti dostop do slovenskega spletnega splošnega mesta brez omejitev.

Publikacija izhaja le v elektronski obliki, npr. 24ur.com, siol.net...

- naročnina na tiskano izdajo slovenske splošne serijske publikacije naročniku omogoča brezplačen dostop do spletnega mesta z uporabniškim imenom in geslom, npr. Dolenjski list, Finance...
- naročnik s plačano naročnino pridobi uporabniško ime in geslo, preko katerega lahko dostopa do vsebin spletnega mesta, npr. Delo, Večer...

Število slovenskih spletnih mest, vpisanih v Razvid medijev v letih 2007–2013

V Sloveniji je po letu 2011 prišlo do rasti prodaje naročnin slovenskih splošnih spletnih mest. Iz analize je razvidno, da je bilo leta 2012 v Razvid medijev vpisanih 412 spletnih mest ter 1.151 tiskanih slovenskih medijev² (Medijska krajina v Sloveniji, str. 29).

Ne glede na to, da nekatere serijske splošne publikacije izhajajo tako v tiskani kot tudi v elektronski obliki, spet druge pa le v elektronski obliki, je opaziti trend, da obisk slovenskih splošnih spletnih mest iz leta v leto raste. Največ obiska zabeležijo spletna mesta, ki izhajajo le v elektronski obliki in tako nudijo prost dostop do informacij. Najnižje število obiskanih dostopov beležijo slovenska splošna spletna mesta, ki izhajajo tako v tiskani kot tudi elektronski obliki in imajo plačljiv dostop.

Izdaja tiskanih izvodov ter prodanih slovenskih splošnih spletnih mest³

Slovenska oglaševalska zbornica (SOZ) na svoji spletni strani vodi projekt Revidiranje prodanih naklad (RPN), ki je skupen projekt slovenskih založnikov. K projektu je prostovoljno pristopilo 23 založniških družb s 103 naslovi serijskih publikacij.

²Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Direktorat za medije, je aprila 2014 izdal monografijo z naslovom »Pregled medijske krajine v Sloveniji«, v kateri podaja celoten pregled na izid serijskih publikacij, tako v tiskani kot tudi elektronski obliki. Spletna mesta niso razdeljena po strokovnih vsebinah.

³Vir: http://www.soz.si/projekti_soz/rpn_revidiranje_prodanih_naklad

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Število elektronskih publikacij	163	210	236	279	324	362	412

Tabela 1: Slovenska spletna mesta, vpisana v Razvid medijev od 2007 do 2013

Vir: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/mediji/2014/medijska_krajina_v_sloveniji_16042014.pdf

Pri pregledovanju statističnih podatkov je bilo ugotovljeno, da se tiskana naklada dnevnikov ter tednikov precej zmanjšuje, po drugi strani pa počasi raste prodaja elektronskih izvodov teh publikacij. V obdobju med 2012 in 2015 je opazen upad tiskane naklade dnevnikov Delo (-20 %) in Dnevnik (-30 %) ter rast prodanih spletnih mest (Delo +100 %, Dnevnik +50 %). Najhitreje raste število naročnin elektronskih izvodov časnika Delo, medtem ko je časniku Večer prodaja elektronskih dostopov v letu 2015 padla za tretjino.

Slovenska spletna splošna mesta, razvrščena po številu izdanih naslovov, ki so dostopna v splošnih knjižnicah

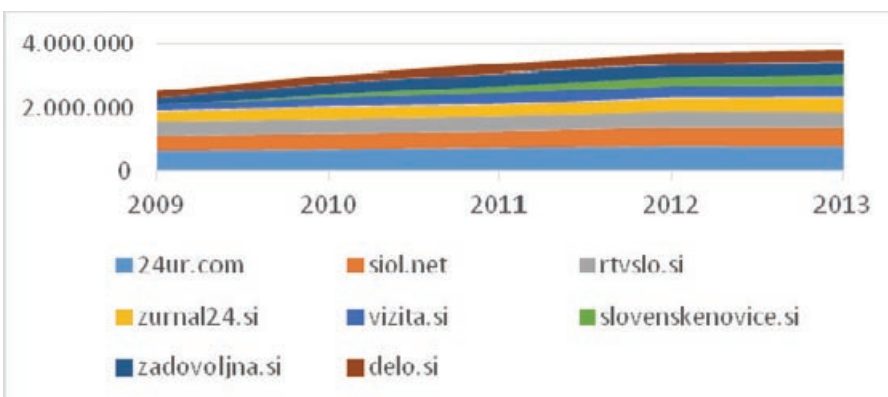
Šele dve leti po izidu prvega slovenskega splošnega spletnega mesta je izšla monografija z naslovom *Elektronske publikacije: Kako jih bomo ohranili za prihodnost?*, v kateri so med drugim določeni kriteriji, kdaj je elektronska publikacija serijska publikacija ali integrirni

vir. Ti kriteriji so: stalen naslov, izhajanje v zaporednih zvezkih in/ali delih, navedba neke oblike številčenja ali pogostosti izhajanja oz. dopolnjevanja ter ko obdobje izhajanja ni vnaprej omejeno (2004, str. 9). Pred izidom teh kriterijev je bilo težko določiti, kdaj je elektronski vir serijska publikacija in kdaj je spletno mesto.

Rezultati analize kažejo, da je v letu 2015 v splošnih knjižnicah prišlo do rasti nabave serijskih publikacij, ki so bile pridobljene z nakupom, obveznim izvidom, darom in zameno. Leta 2014 je bilo v splošnih knjižnicah tekoče naročenih 633 naslovov serijskih publikacij v elektronski obliki z internim in oddaljenim dostopom, leta 2015 pa so imele splošne knjižnice tekoče naročenih že 6.854 naslovov serijskih publikacij. Največ spletnih mest v letu 2015 je pridobila celjska regija. Razlog za tako skokovito rast je iskati v raznih elektronskih bazah, ki zajemajo oddaljeni dostop do strokovnih in splošnih časnikov, ki izhajajo v elektronski obliki v Sloveniji in v tujini.

Tabela 2: Slovenska spletna splošna mesta z največjim številom obiska v obdobju 2009–2013

Vir: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/mediji/2014/medijska_krajina_v_sloveniji_16042014.pdf

Število slovenskih splošnih spletnih mest, vpisanih v razvid medijev enakomerno narašča, bistveno počasneje pa se povečuje njihova dostopnost v vzajemni in v lokalnih bazah v knjižničnem katalogu COBISS.

Število nekaterih spletnih mest v splošnih knjižnicah, ki so dostopna v vzajemnem katalogu COBISS

Knjižnični katalog vzajemne baze COBISS z iskalnim nizom in UDK vrstilcem 050 (Serijske publikacije. Periodika) ter vrstilcem 070 (Časopisi. Tisk. Novinarstvo) zajame 121 naslovov slovenskih spletnih splošnih mest.

Podrobnejši pregled posameznih naslovov slovenskih splošnih mest v katalogu COBISS kaže, da le ena splošna knjižnica omogoča dostop do spletnega mesta zurnal24.si ter le sedem do spletnega mesta delo.si. Bistveno več pozornosti temu gradivu posvečajo visokošolske in specialne knjižnice. Npr. dostop do spletnega mesta siol.net omogoča kar dvanajst visokošolskih in dvanajst specialnih knjižnic. Nekatere visokošolske knjižnice omogočajo dostop do 24ur.com (11), rtvslo.si, zurnal24.si (12), siol.net (12), slovenskenovice.si (4), zadovoljna.si (4), medtem ko splošne knjižnice

dostopov do teh spletnih mest v svojem katalogu ne omogočajo.

Zaključek

Raziskavo sem izvedla z namenom, da ugotovim število slovenskih splošnih spletnih mest, vpisanih v razvid medijev, ter njihovo prisotnost v splošnih knjižnicah. Rezultati so pokazali, da število slovenskih splošnih spletnih mest, vpisanih v razvid medijev enakomerno narašča, bistveno počasneje pa se povečuje njihova dostopnost v vzajemni in v lokalnih bazah v knjižničnem katalogu COBISS. Tako jih je bilo leta 2013 v razvid medijev vpisanih 413, v katalogu vzajemne baze COBISS pa jih je bilo do leta 2015 le 121.

Splošne knjižnice zelo počasi sledijo trendu časa, ki ga je prineslo poslovanje v oblaku. Uporabnikom ponujajo elektronske baze, kot sta npr. Press Reader in Spletni arhiv NUK, ki omogočata dostop do več sto naslovov splošnih in strokovnih spletnih mest, dostopnih na daljavo. Vendar spletno

mesto Press Reader ponuja le tri naslove slovenskih splošnih spletnih mest, medtem ko je spletno mesto Spletni arhiv NUK dostopno le na domači strani Narodne in univerzitetne knjižnice. Knjižničarji in uporabniki v splošnih knjižnicah za iskanje gradiva in ostalih informacij večinoma še vedno več uporabljajo knjižnični katalog (lokalno bazo) posamezne knjižnice, v katero so včlanjeni, in manj vzajemni katalog.

Zaradi razdrobljenosti dostopa do spletnih mest uporabniki sprejemajo izobraževanje o uporabi knjižničnih katalogov kot manj razumljivo in zato pogosteje uporabljajo spletna mesta, do katerih lahko sami dostopajo. Splošne knjižnice bi lahko, podobno kot visokošolske knjižnice, prepoznale priložnost v izobraževanju uporabnikov za dostopanje do slovenskih splošnih spletnih mest preko knjižničnega kataloga COBISS. Tako bi uporabniki dobili potrebno predhodno znanje za iskanje pravih informacij v poplavi informacij, s katerimi se dnevno srečujejo. ●

Viri:

- Orsdel Van L.C, Born K. (2008): Periodicals Price Survey 2008: Embracing Openness; <http://lj.libraryjournal.com/2008/04/0a/periodicals-price-survey-2008-embracing-openness/> [dostop 24. okt. 2016]
- Gantz P. (2012). Digital Licenses Replace Print Prices as Accurate Reflection of Real Journal Costs; http://publishers.org/sites/default/files/uploads/PSP/summer-fall_2012.pdf [dostop 27. okt. 2016]
- Kanič I. [et al.] (2009). Bibliotekarski terminološki slovar. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije; Ljubljana
- Center za razvoj knjižnic. (2017). Ljubljana. Pridobljeno 15.1.2017 s spletne strani: <http://cezar.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>
- Medijska krajina v Republiki Slovenija. (2014). Ljubljana. Ministrstvo za kulturo. Pridobljeno 20.10.2016 s spletne strani: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskaveanalize/mediji/2014/medijska_krajina_v_sloveniji_16042014.pdf
- Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Strokovno posvetovanje (Radenci, 2001). Digitalna knjižnica: [zbornik referatov]. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije; Ljubljana
- Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. Sekcija specialne knjižnice. Posvetovanje (Ljubljana, 1998). Vloga specialnih knjižnic pri pospeševanju družbenega in gospodarskega razvoja. Sodobne informacijske tehnologije in njihova uporaba v specialnih knjižnicah: zbornik referatov. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije (5. – 6. november 1998). Narodna in univerzitetna knjižnica; Ljubljana
- Balažić D. [et al.] (1998). Elektronske serijske publikacije: kako jih bomo ohranili za prihodnost?. Narodna in univerzitetna knjižnica; Ljubljana

15. konferenca EAHIL v čarobni Andaluziji

EAHIL 2016, Sevilja (Španija), 6.-11. junij 2016

Martina Kocbek Gajšt

Knjižnica Fakultete za vede o zdravju,
organizacijska enota Univerzitetne knjižnice
Univerze na Primorskem
martina.kocbek@fvz.upr.si

David Ožura

Strokovna knjižnica za onkologijo,
Onkološki inštitut Ljubljana
dozura@onko-i.si

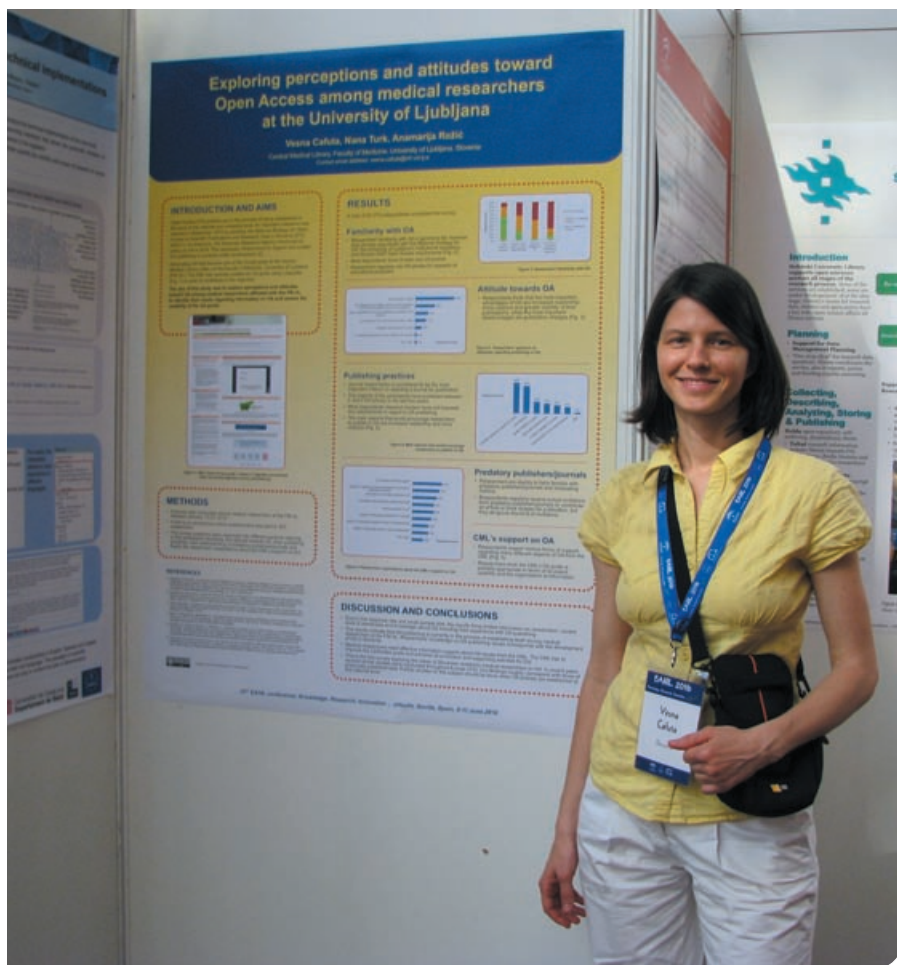
Vesna Cafuta

Centralna medicinska knjižnica,
Medicinska fakulteta, Univerza v Ljubljani
vesna.cafuta@mf.uni-lj.si

Evropsko združenje medicinskih knjižnic (European Association for Health Information and Libraries ali EAHIL) aktivno združuje bibliotekarje in informacijske specialiste, delujoče v medicinskih in zdravstvenih knjižnicah v Evropi. Združenje ima 1.400 članov iz 30 evropskih držav. EAHIL podpira profesionalni razvoj svojih članov, izboljšuje sodelovanje med njimi ter omogoča izmenjavo medsebojnih izkušenj preko vsakoletnih srečanj v obliki delavnic in konferenc, revije JEAHIL in socialnih medijev. Lanskoletno, že 15. konferenco, z naslovom "Zdravstvene informacije in knjižnice: znanje, raziskave, inovacije ... ezdravje" je med 6. in 11. junijem gostilo andaluzijsko mesto Sevilja.

■ Avtorji članka na Plaza de España (Foto: osebni arhiv avtorjev)

Med več kot 350 udeleženci srečanja smo barve Slovenije zastopali Vesna Cafuta (predstavnica Slovenije v Svetu EAHIL), David Ožura in Martina Kocbek Gajšt. Slednja je za obisk konference prejela študentsko stipendijo, ki je namenjena novo pridruženim perspektivnim posameznikom EAHIL.

Prva dva dni konference so bili na urniku tematsko obarvani tečaji. Udeležence so najbolj pritegnile vsebine, povezane s sistematičnim iskanjem literature, bibliometriko in altmetriko ter kritičnim branjem člankov, med ostalimi ponujenimi vsebinami pa so bili tudi podpora odprtemu dostopu, predstavitev programa za urejanje referenc Mendeley, povečanje prepoznavnosti in vpliva biomedicinskih knjižnic ter učinkovito upravljanje socialnih omrežij.

Tečaj o kritičnem vrednotenju člankov je ponudil pregled nad tipi različnih študij v medicini in osnovami kritičnega vrednotenja, obenem pa smo se udeleženci lahko preizkusili v praktičnem delu vrednotenja sistematičnega preglednega članka in kvalitativne raziskave ob pomoči kontrolnih seznamov in navodil za

vrednotenje. Med konferenco smo med prispevki knjižnic zasledili, da marsikatera evropska medicinska knjižnica že vključuje kritično vrednotenje literature v svojo ponudbo tečajev. Ti so zelo dobro obiskani.

V naslednjih dneh konference se je zvrstilo več kot 60 paralelnih predavanj in predstavitev sponzorjev, predstavitev 45 posterjev, sestali pa se se tudi predstavniki strokovnih sekcij EAHIL in Sveta EAHIL. Glede na slišano in videno je bilo možno izluščiti glavne trende v medicinskem knjižničarstvu: altmetrika, odprti dostop, sistematično iskanje literature (angl. systematic searching) in sistematični pregledni članki (angl. systematic reviews) ter zdravstvena pismenost (angl. health literacy).

Altmetrika je v Evropi čedalje bolj uveljavljen dodaten način ocenjevanja

■ Predstavitev posterja Centralne medicinske knjižnice (Foto: osebni arhiv avtorjev)

odmevnosti znanstvenega publiciranja. Dopolnjuje klasične citatne načine vrednotenja vpliva raziskovalnega dela (faktorji vpliva, Hirschov indeks, itd.) in jih ne nadomešča (Bešter, 2014). Altmetrika ocenjuje odmevnost prispevkov glede na pojavljanje na spletu. Zajema podatke družbenih omrežij, spletnih dnevnikov in novinarskih portalov, referenčnih orodij, drugih virov ter kaže uporabo in vpliv raziskovanja na javnost (tudi) izven raziskovalne sfere, ter tako zapolnjuje vrzel, ki je klasični načini faktorjev vpliva in citiranja ne zajamejo (Petek, 2016). Objavljanje v odprtem dostopu (tudi repozitorijih) prav tako potrebuje metode vrednotenja, ki ne temeljijo izključno na faktorjih vpliva. Altmetrika je hitrejša in omogoča avtomatizirano prepoznavanje novih omemb in dogodkov. Orodja, ki so na voljo za njeno merjenje, so: Altmetrics, PlumXmetrics, ImpactStory, PLoS Impact Explorer. Predstavlja tudi priložnost za knjižnice: altmetrične analize, ki predstavljajo del zahtev financerjev raziskovalnih projektov, lahko pripravijo prav knjižnice, in jih združijo z dosedanjimi, klasičnimi analizami vrednotenja raziskovalnega dela. Knjižnice lahko tudi poskrbijo za vpeljavo in razvoj altmetričnih orodij znotraj institucionalnih repozitorijev ter tako ponudijo dodatno storitev svojim uporabnikom.

Odpri dostop gradijo vse večje knjižnice po Evropi. Za njegovo izvedbo se poslužujejo različnih poti in orodij, opazen pa je tudi trend povezovanja med instituti, bolnišnicami in univerzami pri ustvarjanju skupnih repozitorijev oziroma platform. Kot primer povezovanja lahko omenimo skupni repozitorij CRO Aviano (Centro di Riferimento Oncologico) in Univerze v Trstu (<http://opendocuments.cro.it/cod/>) ter zdravstveni portal Balearskega otočja, ki vključuje vse ustanove, ki se ukvarjajo z javnim zdravjem (institute, bolnišnice, fakultete), ter nudi tako strokovni kot splošni javnosti odprto dostopne publikacije, ki so nastale na omenjenih ustanovah.

Sistematično iskanje literature je obvezen korak pri pripravi sistematičnih preglednih člankov, uporablja pa se lahko tudi pri kakršnih koli drugih poglobljenih tematskih poizvedbah. Predstavljeni so bili novi pristopi, s katerimi se proces iskanja literature skrajša, obenem pa se ohrani, ali celo poveča kakovost poizvedbe. To lahko dosežemo v prvi fazi z natančnim oblikovanjem kliničnega vprašanja in določitvi njegovih sestavnih delov. Iz tezavrov Emtree in MESH identificiramo ustrezne izraze in njihove sinonime. Večina zahodnoevropskih knjižnic pri tem uporablja bibliografski zbirki Embase in Medline. Iskalno strategijo vedno ustvarimo izven iskalnikov (npr. MS Wordov dokument), jih čim bolj optimiziramo in uporabimo polavtomatski pretvornik (makro ukaze) za pretvorbo iskalne strategije v obliko, ki je primerna za različne bibliografske baze (Bramer, 2015).

Zdravstvenemu opismenjevanju je bilo namenjeno kar nekaj prispevkov. Zdravstvena pismenost pomeni funkcionalno pismenost v zvezi z zdravjem in opredeljuje veščine in znanja, potrebna za razumevanje bolezni in zdravljenja, ter zmožnost učinkovite orientacije in delovanja znotraj zdravstvenega sistema (Štemberger et al., 2013). Gre za posameznikovo sposobnost, da prejema in razume osnovne zdravstvene informacije in zdravstvene storitve, za ustrezno odločanje v zvezi s svojim zdravjem (Center for Disease Control and Prevention, 2017). Za dobro zdravstveno pismenost mora posameznik dobro obvladati veščine branja, poslušanja, analitičnega sklepanja in odločanja v situacijah, povezanih z zdravjem. Dobra zdravstvena pismenost zajema razumevanje navodil za uporabo zdravil, brošur z informacijami za bolnike, zdravnikovih napotkov, pravic v zapletenem zdravstvenem sistemu ipd. (National Network of Libraries of Medicine, 2017).

Zelo zanimiva je bila predstavitev iz Velike Britanije o zdravstvenem opismenjevanju prebivalcev. Izračunali so, da skorajda tretjina Britancev ni informacijsko pismena in ne zna uporabljati interneta. Večinoma sem sodijo skupine ljudi, pri katerih bi uporaba spletnih veščin zmanjšala stroške

zdravljenja. Veliko simptomov bolezni je opisanih na relevantnih spletnih straneh in nudijo posameznikom informacije o njihovem zdravstvenem stanju še pred obiskom osebnega zdravnika. Na obisk ambulantne bi se lahko naročili preko elektronske pošte. Tak način je hkrati bolj anonimen in omogoča prijavo tudi skupinam, ki se drugače ne odločajo za obisk zdravstvenih ustanov (primer v prispevku so bili brezdomci). V raziskavi so izračunali, da država privarčuje 6 funtov na osebo, saj se zmanjša število nepotrebnih obiskov ambulant, zmanjša se količina administrativnega dela pri naročanju, ljudje se naučijo sami bolje skrbeti za svoje zdravje. Projekt vodijo splošne knjižnice.

Na konferenci je bil predstavljen tudi uspešen italijanski projekt na temo zdravstvenega opismenjevanja, ki med drugim vključuje zdravstveni portal Medusa (<http://www.iss.it/medusa/>) in izobraževalne delavnice za zdravnike in bolnike o nekaterih najbolj perečih zdravstvenih težavah (alkoholizem in nosečnost, rak, demenca, motnja pomanjkanja pozornosti s hiperaktivnostjo itd.). Zdravstveni portal državljanom nudi zanesljive zdravstvene informacije, tudi preko obilice vsebinsko prilagojenih in privlačnih avdio-video vsebin.

Med predstavljenimi **posterji** je bilo na ogled delo Vesne Cafuta, mag. Nane Turk in mag. Anamarije Rožič, dr. med. (vse Centralna medicinska knjižnica MF UL) z naslovom Exploring perceptions and

attitudes toward Open Access among medical researchers at the University of Ljubljana. Prispevek so si z zanimanjem ogledali tudi predstavniki držav, v katerih je odprti dostop že zelo dobro uveljavljen, in ki so morda to fazo prilagajanja raziskovalcev na odprti dostop zamudili.

Vsakoletni obvezni **sestanek Sveta EAHIL** je bil v duhu iskanja novih idej za EAHIL na različnih področjih delovanja. Skupinsko delo je obrodilo sadove, saj so predstavniki posameznih držav prispevali veliko predlogov, ki bodo predstavljali vodilo pri izboljšavi revije JEAHIL, omogočili lažje sodelovanje med člani EAHIL, ter vsebinsko usmerjali pilotni projekt izvajanja EAHIL spletnih predavanj za člane EAHIL. Pilotni projekt bo potekal med septembrom 2016 in aprilom 2017.

Za vse je bil obisk konference nepozabna izkušnja. Navezali smo stike s kolegi iz drugih držav, pridobili ali poglobili svoje znanje na aktualnih področjih delovanja medicinskih knjižnic in svoje izkušnje z veseljem prenesli na sodelavce v matičnih knjižnicah. Sevilja pa je prispevala tudi k temu, da smo se predstavniki slovenskih knjižnic bolje spoznali in začeli snovati skupne poti. Tako smo že v pripravah na naslednjo konferenco, ki bo potekala od 12. do 16. junija 2017 v Dublinu na Irskem. V obliki posterja bomo predstavili rezultate ankete o stanju in izzivih vključenega knjižničarstva (angl. embedded librarianship) na področju biomedicine v Sloveniji. ●

Viri:

- Babnik, K., Štemberger Kolnik T., Bratuž A. (2013). Zdravstvena pismenost: stanje koncepta in nadaljnji razvoj z vključevanjem zdravstvene nege. Obzornik zdravstvene nege, 47 (1), 62–73.
- Bešter, T. (2014). Kako vrednotiti? LIDA 2014, Zadar, 16.-20. junij 2014. Knjižničarske novice, 24 (6), 8–10.
- Bramer, W. (2015). Improving efficiency and confidence in systematic literature searching. Pridobljeno 30. 1. 2017 s spletne strani: <http://www.slideshare.net/wichor>.
- Center for Disease Control and Prevention (2017). Health literacy. Pridobljeno 30.1.2017 s spletne strani: <https://www.cdc.gov/healthliteracy/learn/index.html>.
- EAHIL 2016, 15th EAHIL conference: Knowledge, Research, Innovation...eHealth. Pridobljeno 30. 1. 2017 s spletne strani: <http://www.eahil2016.com/>.
- National Network of Libraries of Medicine (2017). Health literacy. Pridobljeno 30.1.2017 s spletne strani: <https://nnlm.gov/professional-development/topics/health-literacy>.
- Petek, M. (2016). Altmetrics – alternativni način spremljanja vpliva raziskovalnega dela. Pridobljeno 30. 1. 2017 s spletne strani: <http://blog.cobiss.si/2016/06/28/altmetrics-alternativni-nacin-spremljanja-vpliva-raziskovalnega-dela/>.

Jessica and Zach would like to acknowledge the support
of the Institute of Museum and Library Services, grant LG-73-15-0123-15

Znanstvena konferenca IPRES 2016

Alenka Kavčič-Čolić

Narodna in univerzitetna knjižnica, BRILC
alenka.kavcic@nuk.uni-lj.si

Nova obzorja trajnega ohranjanja digitalnih virov

Trinajsta, in doslej najpomembnejša konferenca s področja trajnega ohranjanja digitalnih virov, je potekala od 3. do 6. oktobra 2016 v Bernu, v organizaciji Nacionalne knjižnice Švice. Bern je čudovito mesto, ki slovi po čokoladah, urah, bankah in znamenitem švicarskem nožu; v mestu je živel Einstein, v njem je ustvarjal slikar Paul Klee. Zaradi starega mestnega jedra iz 12. stoletja je Bern vpisan v Unescov seznam kulturne dediščine. Visokemu življenjskemu standardu so prilagojene tudi cene v gostilnah in trgovinah.

Konferenca iPRES poteka vsako leto septembra ali v začetku oktobra, praviloma vsakič na drugi celini. V zadnjih letih je bil Bern najbližje Sloveniji, kajti leto prej je bila konferenca v Chapel Hill, ZDA, leta 2014 pa v Avstraliji, v Melbourneu. Zato sem zelo hvaležna matični ustanovi, da mi je tokrat omogočila udeležbo.

Na letnih konferencah iPRES sem doslej sodelovala že trikrat, prvič leta 2010 na Dunaju in leta 2005 v Göttingenu. V desetih letih se je področje trajnega ohranjanja precej razvilo. V prvih letih so bila predavanja bolj strokovna, njihov namen je bil knjižnicam in drugim organizacijam s področja kulture

posredovati izkušnje in rešitve pri trajnem ohranjanju, zadnja konferenca pa je s svojo znanstveno poglobljenostjo pritegnila pozornost raziskovalcev iz celega sveta. Področje trajnega ohranjanja je zelo interdisciplinarno, zato je pridobilo velik pomen na različnih področjih, tako v družboslovju kot tehniki. Danes je vključeno v številne univerzitetne programe računalništva, digitalno humanistiko, bibliotekarstvo in informacijske znanosti, sociologijo, umetnosti itd. Z razvojem področja se ustvarjajo novi strokovni profili, kot je npr. digitalni arhitekt, digitalni analitik, digitalni skrbnik, digitalni arheolog itd.,

ki so pravzaprav nekakšen hibrid med bibliotekarji, informacijski strokovnjaki in računalničarji. Razvoj na tem področju poteka zelo hitro in posega v vsa področja digitalnega ustvarjanja.

Vodja programskega in organizacijskega odbora je bila **Barbara Signori**, vodja nacionalne zbirke v Nacionalni knjižnici Švice. Na konferenci so bile obravnavane naslednje teme: tehnični sistemi in prakse trajnega ohranjanja, skrbništvo in vzdržljivost digitalnih virov, ocena kakovosti in tveganj pri trajnem ohranjanju, ohranjanje digitalne umetnosti, ohranjanje podatkov iz raziskav, skalabilnost in interoperabilnost sistemov za ohranjanje, okviri in vodilne prakse pri trajnem ohranjanju, orodja in metode za zajem podatkov, spletni arhivi in distribuirani viri. Po predstavitvi uvodnih predavateljev so predavanja potekala v dveh vzporednih sklopih, eden je bil bolj tehnični.

Program konference je bil precej obsežen. V nadaljevanju bom poudarila najbolj zanimiva predavanja in dogodke.

Prvi dan, 3. oktober 2016

Dr. Robert E. Kahn, CEO *Corporation for National Research Initiatives* (CNRI), Reston (ZDA) je imel prvo uvodno predavanje. Znan je po svojem prispevku k razvoju interneta in ARPANET-a. Bil je direktor Urada za razvoj tehnik za obdelavo podatkov (*Information Processing Techniques Office*) pri DARPA. Je tudi soizumitelj protokola TCP/IP, sodeloval je pri razvoju internetnega programa v DARPA. V svojem predavanju *Izzivi in priložnosti za trajno ohranjanje digitalnih virov* je poudaril, da je med največjimi izzivi pri trajnem ohranjanju digitalnih virov dogovor o skupni arhitekturi, ki bo v prihodnosti prenesla tehnološke spremembe oz. omogočila neodvisne izbire tehnologij. Po njegovem mnenju moramo biti pozorni na sedem kritičnih vidikov: 1) struktura informacij, predstavljenih v digitalni obliki ter načini njihove identifikacije in razumevanja; 2) zagotavljanje, da bodo elementi v tej strukturi v toku časa lahko razumljeni

tako kot v trenutku njihovega ustvarjanja; 3) zagotavljanje celovite varnosti pri izmenjavi podatkov; 4) določanje ravni abstrakcije metapodatkov, njihove zveze s povezanimi podatki ter omogočanje njihove uporabe pri razvoju iskalnih tehnik; 5) poenostavljanje dostopa do digitalnih informacij, posebej starejših; 6) določanje relevantnih oblik meritev delovanja pri implementaciji arhitekture in 7) ocena delovanja omenjenih implementacij. Pomemben izziv predstavlja tudi razvoj družbenih struktur, ki so potrebne za učinkovito upravljanje in evolucijo arhitekture. *Arhitektura Digitalnega Objekta* (*Digital Object Architecture - DOA*¹) predstavlja odlično priložnost za strokovne skupnosti, ki se ukvarjajo s trajnim ohranjanjem. Ta ponuja okvir za interoperabilnost različnih heterogenih informacijskih sistemov in je uporabljena v mnogih aplikacijah, kot je npr. DOI (*Digital Object Identifier*).

V nadaljevanju so predavanja potekala vzporedno v dveh dvoranah. V prvi je bila obravnavana tematika o tehničnih sistemih in praksah: strokovnjaki so predstavili konkretne rešitve pri razvoju digitalnih repozitorijev za trajno ohranjanje. Udeležila sem se drugega sklopa predavanj o skrbništvu in trajnosti, na katerih je bila izpostavljena problematika izvajanja prakse trajnega ohranjanja.

Jeremy York, **Myron Gutmann** (Univerza Colorado Boulder, ZDA) in **Francine Berman** (*Rensselaer Polytechnic Institute*, ZDA) so predstavili referat *Ali bodo današnji podatki dosegljivi tudi jutri? Merjenje skrbniškega jaza* (*Will Today's Data be Here Tomorrow? Measuring the Stewardship Gap*). Izhodišče za raziskavo je bila ugotovitev, da večina objavljenih znanstvenih člankov temelji na podatkih, ki niso nikjer dosegljivi. Tako so na primer našli raziskavo², v kateri je bilo ugotovljeno, da 88 % člankov, objavljenih v PubMedCentral v letu 2011, temelji na »nevidnih«³ podatkovnih bazah. Ni znano, ali in kje so ti podatki dosegljivi. Zato so v raziskavi v okviru projekta *Stewardship Gap* (Skrbniški jaz) vodjem projektov iz šestnajstih različnih znanstvenih področij zastavili vprašanja o dojemanju vrednosti

ter uporabnosti pridobljenih podatkov. Na podlagi odgovorov so analizirali njihove formalne in neformalne zaveze k ohranjanju podatkov iz raziskav, velikost ustvarjenih podatkovnih baz, njihovo vrednost in predviden čas uporabnosti ter odgovornost pri njihovem ohranjanju.

Karl-Rainer Blumenthal (*Internet Archive*) idr. so v svojem referatu *What Makes a Digital Steward* (*Lastnosti digitalnega skrbnika*) predstavili kompetence digitalnega skrbnika. Formalno izobraževanje na področju digitalnega skrbništva že več let poteka na nekaterih univerzah, predvsem v ZDA³, Avstraliji, Veliki Britaniji in nekaterih drugih, in sicer v okviru programov za bibliotekarstvo in informacijsko znanost. Zavedajo se, da je zelo pomembno oblikovati strokovnjake z znanjem in veščinami, ki jim bodo omogočili izvajati naloge digitalnega skrbništva. Pri tem je pomembna sinergija med bibliotekarji in informacijski strokovnjaki in informatiki. To pomeni, da bi morali bibliotekarji obvladati tudi tehnična znanja.

Predavatelja Univerze v Bernu, **Matthias Stuermer** in **Gabriel Abu-Tayeh**, sta predstavila referat *Trajno ohranjanje digitalnih virov skozi vidik digitalne trajnosti* (*Digital Preservation through Digital Sustainability*). V Švici je bila leta 2009 oblikovana parlamentarna skupina, ki naj bi lobirala za koncept digitalne trajnosti. Pri javnih objavah na spletu se je zavzemala za uporabo odprtih standardov, odprtokodnih programov, odprtega

¹Digital Object Architecture omogoča upravljanje z digitalnimi informacijami v mrežnem okolju (internet). Omogoča neodvisnost digitalnega objekta od platforme oz. infrastrukture, v kateri je bil ustvarjen. Več o tem na URL: <http://www.cnri.reston.va.us/papers/OverviewDigitalObjectArchitecture.pdf>.

²Avtorji navajajo raziskavo »Sizing the Problem of Improving Discovery and Access to NIH-Funded Data«, str. 49.

³Tudi ALA (Ameriško združenje knjižnic) in Kongresna knjižnica sta zelo aktivni pri opredelitvi kompetenc bibliotekarjev za digitalno skrbništvo. Organizacije avtorjev prispevka se tudi posvečajo tej problematiki.

Posebno pozornost je pritegnil plakat »Ali naj ohranimo vse za vedno? Ugotavljanje trajne vrednosti raziskovalnih podatkov.«

dostopa do publikacij in podatkov. Menijo, da bi morale vse vsebine, ki so bile javno sofinancirane, izpolnjevati notranje in zunanje pogoje za digitalno trajnost. Notranji pogoji se nanašajo na digitalni vir: visoka kakovost vsebin, transparentnost struktur, opremljenost s semantičnimi podatki ter ohranjanje na različnih lokacijah. Zunanji pogoji, imenujejo jih pogoji ekosistema, zajemajo: odprti dostop do vsebin, znanje, ki naj bi v prihodnosti omogočalo razumevanje konteksta, v katerem je bil digitalni vir ustvarjen ter način, kako se lahko spremeni njihova struktura, da bi se v prihodnosti ustvarjala nova znanja; razvoj kulture sodelovanja pri skupnem ustvarjanju vsebin; ustrezno upravljanje z digitalnimi viri - podobno kot pri razvoju odprtokodnih programov; sofinanciranje razvoja in objav iz različnih virov, kar bi preprečilo vpliv posamičnih organizacij na vsebino objav.

Leta 2015 je bila ustanovljena Nacionalna koalicija za trajno ohranjanje digitalnih virov na Nizozemskem. **Marcel Ras** je predstavil njeno delo pri razvoju nacionalne infrastrukture za trajno ohranjanje. Do septembra 2016 jim je uspelo uresničiti osem projektov in pet študij primerov. Ob pomoči Ministrstva za kulturo so oblikovali nacionalni program trajnega ohranjanja za celotno državo, ki naj bi poleg razvoja opredelil tudi odgovornosti pri ustvarjanju digitalnih zbirk.

V popoldanskem delu je potekal sklop predavanj o *Kakovosti in oceni tveganj pri trajnem ohranjanju*, vzporedno je bila organizirana panelna razprava *OAIS za vse nas (OAIS for all of us)*.

V zvezi s panelno diskusijo naj omenim, da trenutno poteka revizija standarda OAIS (ISO 14721:2012). Člani *Digital Preservation Centre* ter drugi strokovnjaki s področja, so bili povabljeni k sodelovanju v razpravi. Predvsem je zanimivo, da večina predlogov zadeva spremembe glede sprejema digitalnih vsebin (SIP) v modelu OAIS, in sicer v obliki predhodnega procesa, ki lahko vpliva tudi na arhivske procese v repozitoriju (AIP). Poudarili so potrebo po večji odprtosti tudi glede standardov za dodeljevanje certifikatov digitalnim repozitorijem.

Izredno zanimiva so bila predavanja o kakovosti in oceni tveganj pri trajnem ohranjanju.

Peter May in **Kevin Davies** iz Britanske knjižnice sta predstavila analizo vpliva algoritmov LZW, ZIP in Group 4 na zgoščevanje datotek brez izgub v formatu TIFF. Zanimalo jih je, kateri od teh algoritmov omogočajo maksimalno zgoščevanje brez izgube podatkov, in ali na to morda vpliva format datoteke oziroma ločljivost slike. Za zgoščevanje so uporabili softver ImageMagick in LibTiff. Analiza je zajela 503 datotek, ki so bili rezultat digitalizacije. Primerjava zgoščenih datotek z izvirniki je pokazala, da je Group 4 najbolj primeren algoritem za slike z 1-bitno ločljivostjo, medtem ko je za druge najprimernejši ZIP.

IETF (*Internet Engineering Task Force*) je pooblastil delovno skupino CELLAR (*Codec Encoding for LossLess Archiving and Realtime Transmission*), da razvije specifikacije za avdiovizualni arhivski format brez izgub. V njem naj bi se združili

avdiovizualni zabojsnik Matroska, video codec FFV1 in avdio codec FLAC. **Ashley Blewer** (New York Public Library, ZDA) in **Dave Rice** (CUNY-TV, ZDA) sta predstavila dosedanje rezultate dela.

Angela Di Iorio (*Sapienza Università di Roma, Italija*) in **Bertrand Caron** (*Bibliothèque nationale de France, Francija*) sta predstavila nadaljnji razvoj nabora metapodatkov PREMIS (*Preservation Metadata: Implementation Strategies* - <http://www.loc.gov/standards/premis/>). Tretja izdaja *PREMIS Data Dictionary* iz leta 2015 je spodbudila revizijo PREMIS OWL Ontology, ki je nastal iz prejšnje verzije 2.2 PREMIS. PREMIS OWL je semantična formalizacija PREMIS 2.2 Data Dictionary in opredeljuje konceptualni model za metapodatke, ki so potrebni pri opisu procesov trajnega ohranjanja v digitalnem repozitoriju. Revizija verzije 3.0 PREMIS naj bi omogočila integracijo konceptualnega modela s spremembami v podatkovnem modelu PREMIS ter olajšala uporabo tehnologij semantičnega spleta pri sistemih za upravljanje trajnega ohranjanja v digitalnih arhivih.

Predstavitev plakatov

V posebnem delu konference je bilo prikazanih osemnajst plakatov, katerih avtorji so predstavili zelo inovativne rešitve in projekte pri trajnem ohranjanju digitalnih virov. Posebno pozornost je pritegnil plakat *Should We Keep Everything Forever?: Determining Long-Term Value of Research Data* (Ali naj ohranimo vse za vedno? Ugotavljanje trajne vrednosti raziskovalnih podatkov) knjižnice Univerze Illinois v Urbana-Champaign. Raziskovalci so razvili metodologijo za avtomatsko analizo uporabnosti podatkov, pridobljenih v zadnjih petih letih v okviru raziskovalnega dela; rezultati naj bi pripomogli k lažjemu odločanju glede ohranjanja podatkov. Zanimiv je tudi plakat Nacionalne knjižnice Nemčije, ki predstavlja projekt emulacije multimedijskih objektov: Project EMIL – *Emulation of Multimedia Objects*. Nacionalna knjižnica v Katarju je predstavila digitalni repozitorij za trajno ohranjanje Islandoro, ki ponuja mnoge

Vsi so opozorili, da bi morali najti rešitve za ohranjanje računalniških programov, posebej lastniških, sicer v prihodnosti ne bo možen dostop do digitalnih virov.

druge uporabniške funkcionalnosti. Kot najboljši plakat je bil izbran *To Act or Not to Act – Handling File Format Identification Issues in Practice* (Delovati ali ne – upravljanje z identifikacijo datotečnih formatov v praksi), ki so ga pripravili v Švicarski državni tehniški visoki šoli (ETH) v Zürichu. Predstavili so metodo identifikacije in validacije napak v svojem digitalnem arhivu in način reševanja le-teh.

Drugi dan, 4. oktober 2016

V torek, 4. oktobra 2016, je imela uvodno predavanje **Sabine Himmelsbach**, direktorica *Haus der elektronischen Künste Basel* (HeK - Hiša elektronskih umetnosti Basel, Švica), in strokovnjakinja s področja medijskih umetnosti in digitalne kulture. V predavanju se je osredotočila na izzive ohranjanja izvirne digitalne umetnosti na spletu in družabnih omrežjih. Največjo težavo predstavljajo dinamična in interaktivna spletna umetniška dela, ki ponujajo sprotni dostop do podatkov in so odvisna od trenutnega tehnološkega razvoja. Vsebine se interaktivno ustvarjajo z obstoječimi iskalnimi orodji in predstavljajo celotno doživetje, ki ga ni možno statično zajeti. Njihovo prikazovanje je vezano tudi na posebej razvite avtorske računalniške programe. Ko se ti programi ne razvijajo več, oz. njihovi avtorji ali spletni umetniki niso več dosegljivi, pride do težav. Zato je Himmelsbachova poudarila, da digitalno kulturo sestavljajo »prakse« in ne »objekti«, in pri tem se umetnost, tehnologija, medijski prostor in družbene interakcije združujejo v spletni proces. Zato je treba orodja in prakso nenehno prilagajati, da bi ujeli izvedbo, ki je ni možno ohraniti, ker se nenehno spreminja. Kot primer je predstavila

dela iz zbirke HeK, prve organizacije v Švici, ki hrani dinamično digitalno umetnost. Največji izziv za muzeje in galerije je vprašanje ohranjanja vsebine in konteksta, v katerem je nastala tovrstna spletna umetnost.

V dopoldanskem delu sta bila organizirana dva sklopa predavanj; prvi o ohranjanju digitalne umetnosti, drugi pa o problematiki ohranjanja podatkov iz raziskav. Avtorji štirih prispevkov so predstavili problematiko emulacije v okviru strategij za trajno ohranjanje digitalne umetnosti.

Klaus Rechert (Univerza v Freiburgu, Nemčija), **Patricia Falcao** (Tate Modern, Velika Britanija) in **Tom Ensom** (King's College, Velika Britanija): *Towards a Risk Model for Emulation-based Preservation Strategies: a Case Study from the Software-based Art Domain* (Model tveganja za strategije ohranjanja, ki temeljijo na emulaciji: primer domene umetnosti, odvisne od računalniških programov). Razvili so konceptualni model za analiziranje in dokumentiranje strojnih in programskih računalniških elementov računalniške umetnosti; z modelom naj bi identificirali in ocenili morebitna tveganja. Pridobljene informacije so uporabili tudi za izbiro najustreznejših rešitev pri preslikavanju diskov, in za izbiro njihovega ohranjanja - virtualizacija ali emulacija.

Frank Padberg (Karlsruhe University of Arts and Design, Nemčija) in drugi so predstavili referat: *A Case Study on Emulation-based Preservation in the Museum: Flusser Hypertext* (Primer študije ohranjanja na osnovi emulacije v muzeju: Hypertext Vilema Flusserja). Namen raziskave je trajno ohranjanje muzejskega artefakta Flusser

Hypertext iz leta 1992, ki predstavlja digitalno dediščino češkega filozofa in medijskega teoretika Vilema Flusserja (1920-1991), in je pomemben dokument zgodnje zgodovine hipertekstnih sistemov. Rezultat njihovih prizadevanj je razvoj emulatorja, ki bi omogočil dostop do vsebine umetniškega dela.

Tudi predavanje **Dragana Espenschieda**, **Olega Stobbeta**, **Thomasa Liebetauta** in **Klause Recherta** (*Exhibiting Digital Art via Emulation – Emulacija razstavne digitalne umetnosti*) obravnava problematiko ohranjanja in dostopa do digitalnih umetnosti. Digitalna umetniška dela so ustvarjena z namensko razvitimi računalniškimi programi in z uporabo določenih informacijskih tehnologij. Največji izziv predstavlja ohranitev izvirnega delovanja ter doživetje razstavnega predmeta. Pri razstavi tovrstne spletne umetnosti so razvili posebno emulacijo, ki deluje kot storitveni okvir z uporabo USB ključka. Emulacijo so testirali na dveh muzejskih razstavah.

Tjarda de Haan iz Amsterdamskega muzeja je predstavila projekt *The Digital City Revives* (Oživetje digitalnega mesta). Mesto je bilo zgrajeno s pomočjo računalnikov, modemov in telefonskih kablov v letu 1994. To je bilo prvo virtualno mesto na svetu, prosto dostopno preko spleta. V letu 2001 je digitalno mesto izginilo, saj je strežnik, na katerem je bilo locirano, prenehal delovati. V okviru omenjenega projekta skušajo spletni arheologi povrniti to mesto in ga ohraniti za prihodnost.

Zelo zanimiva so bila tudi predavanja, ki so potekala vzporedno. Obravnavala so

vprišanja glede ohranjanja velikih količin podatkov ter razvoj posebnih raziskovalnih infrastruktur v različnih inštitutih, kot sta CERN ali SBA Research. Predstavljena je bila tudi problematika arhiviranja geopodatkov v arhivih (švicarski project Ellipse) ter povezovanje podatkovnih repozitorijev z orodjem Archivematica in omogočanje njihove ponovne uporabe v prihodnosti.

V popoldanskem delu so vzporedno potekala predavanja o skalabilnosti in interoperabilnosti infrastruktur za trajno ohranjanje ter panelna razprava o trajnosti in ohranjanju računalniških programov. V okviru prvega sklopa predavanj sta bili v osredju pomembni vprišanja: razvoj novih iskalnikov, ki so integrirani v infrastrukturo za trajno ohranjanje in omogočajo pridobivanje metapodatkov iz velike količine (milijarde) digitaliziranega gradiva v digitalnih arhivih (Brown Dog) (razvoj novih vmesnikov, ki omogočajo različne funkcionalnosti pri dostopu do zgodovinskega 200-letnega arhiva švicarskih periodičnih publikacij), ter integracija procesov masivne digitalizacije s procesi trajnega ohranjanja.

Na panelni razpravi so svoja stališča o trajnosti in ohranjanju računalniških programov ter o posledicah za dolgotrajni dostop do digitalne dediščine (*Software Sustainability and Preservation: Implications for the Long-Term Access to Digital Heritage*) predstavili že uveljavljeni strokovnjaki, in sicer: **Euan Cochrane** iz Univerze Yale, **Jessica Meyerson** iz Univerze v Texas, Austin, **Nataša Milic-Frayling** iz Univerze v Nottinghamu, **David Rosenthal** iz Knjižnic Univerze Stanford in **Zach Vowell** iz Politehnične državne univerze v Kaliforniji (Slika 3). Vsi so opozorili, da bi morali najti rešitve za ohranjanje računalniških programov, posebej lastniških, sicer v prihodnosti ne bo možen dostop do digitalnih virov. Nekaj pobud za ohranjanje softvera že obstaja, kot je *Software Preservation Society* (<http://www.softpres.org/>), *Software Preservation Network* (<http://www.softwarepreservationnetwork.org/about/> - predstavnica Jessica Meyerson), ali *Software Preservation Group* (<http://www.softwarepreservation.org/>). Tudi nekatere ameriške univerze (Harvard in Yale) skušajo rešiti ta problem.

Po odmoru so bila na vrsti predavanja o vodilnih praksah in okvirih pri trajnem ohranjanju ter o orodjih in metodah za sprejem digitalnih virov v digitalni arhiv - udeležila sem se predavanj na to temo.

Raziskovalci iz Keep Solution in Univerze v Minho na Portugalskem so predstavili orodje za ohranjanje podatkovnih baz. Dosegli so avtomatizacijo migracije relacijske baze v drugo različico formata SIARD (*Software Independent Archiving of Relational Databases format*).

Zanimiva je bila tudi predstavitev raziskave *Deutsches Literaturarchiv Marbach*, Nemčija, in Univerze za umetnost in oblikovanje (FHNW) v Baslu, Švica, o ohranjanju obsežne digitalne dediščine Friedricha Kittlerja, pomembnega medijskega teoretika in znanstvenika s področja nemške književnosti. Kittler je svojo zapuščino zapustil v digitalni obliki, v računalniških programih, ki jih je napisal sam; potrebno jih je bilo restavrirati ter najti način dostopa do njegovih zapisov. Zanimivi sta bili tudi predavanja o trajnem ohranjanju elektronskih sporočil. Prvo sta predstavila strokovnjaka Kraljeve knjižnice na Danskem, drugo pa raziskovalci Univerze Illinois v ZDA.

Tretji dan, 5. oktober 2016

Dr. David Bosshart, (CEO, *Gottlieb Duttweiler Institut für Wirtschaft und Gesellschaft, Rüschlikon, Zürich, Švica*) je v svojem uvodnem predavanju *Digitalni spomini, digitalne prihodnosti – medsebojna igra med človekom in tehnologijo* opozoril na spremembe, ki jih prinaša digitalna doba. Sedanjost je bolj prisotna kot kdaj koli prej. K sprotnemu obveščanju vplivajo tudi družabna omrežja. Ruši se meja med zasebnostjo in javnostjo. Vsak medij ustvarja svoj slog komuniciranja in na različne načine oblikuje informacije. Kakšna je prihodnost slik, simbolov, glasov napram pisanemu jeziku? Izum softvera je postal tako pomemben kot izum denarja ali pisanega jezika. Bosshart se sprašuje, kako se bodo odnosi med človekom in strojem

razvili z boljšo umetno inteligenco. Ali je umetna inteligenca novi jaz? Kako vemo, kaj je pomembno in kaj ni v okoliščinah, ko je vsak lahko ustvarjalec in podatki, ki jih ustvarja, eksponentno naraščajo? Kdo ima kontrolo? Kdo odloča? Bosshart težko verjame, da bomo jutri gledali na preteklost in prihodnost enako kod danes. Naš svet je že živi muzej, in narašča število podatkov in stvari na policah ali v oblakih. Morda bo zato idealizacija preteklosti pomembnejša. Upa, da bo prihodnost ustvarila pozitivne konotacije.

Po uvodnem predavanju je potekala panelna razprava o mednarodnem sodelovanju pri trajnem ohranjanju in o arhiviranju spleta. Pri arhiviranju spleta so bile obravnavane teme trajnih identifikatorjev, ohranjanje spletnih strani s podatki in orodji, ustvarjenimi namensko za potrebe raziskav (računalniški programi, podatki, pridobljeni iz eksperimentov, sezname podatkov, siva literatura, novice itd.).

Po iPRESu je bilo v okviru konference organiziranih osemnajst delavnic. Teme so bile zelo različne, od osnov trajnega ohranjanja, do predstavitev zelo zahtevnih tehničnih praks pri arhiviranju spleta, pri razvoju digitalnih arhivov ali pri implementaciji standardov.

Vsebinsko je bila konferenca resnično zanimiva in zelo bogata z informacijami o trajnem ohranjanju. Dotaknila se je vseh mogočih vidikov tega področja in pokazala smeri njegovega razvoja.

Naslednja konferenca iPRES bo potekala na Japonskem v Kyotu, in sicer od 25. do 29. septembra 2017. Sledila bo konferenca v Bostonu, ZDA, od 24. do 28. septembra 2018, leta 2019 pa se iPRES ponovno vrača v Evropo, in sicer na Nizozemsko; konferenca v Amsterdamu bo potekala od 16. do 20. septembra 2019.

Referati in izvlečki plakatov so običajno dosegljivi na spletnih straneh konference (<https://ipres-conference.org/>). O konferenci iPRES 2016, o kateri poročam, je zbornik dostopen na URL: http://www.ipres2016.ch/frontend/index.php?page_id=3276. ●

Domoznanska dejavnost v Mariborski knjižnici

Nina Hriberšek Vuk

Mariborska knjižnica
nina.vuk@mb.sik.si

Domoznansko dejavnost kot knjižnično dejavnost določa najvišji pravni akt s področja knjižničarstva Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1) iz leta 2001 (UL RS 87/01). Ta v 2. členu opredeljuje, da knjižnična dejavnost, ki je knjižnična javna služba, med drugim zajema »zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva«, ki je tudi domoznansko, kar zakon natančneje opredeli v 16. in 29. členu, ter »varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik.« Med slednjega prištevamo tudi kodekse, listine in drugo rokopisno gradivo ter knjižno, kartografsko, notno in podobno gradivo, nastalo pred letom 1800. Če splošne knjižnice hranijo knjižnično gradivo s statusom kulturnega spomenika, ga v večini primerov, če ne celo brez izjeme, uvrščajo med gradivo knjižnične domoznanske zbirke.

V ZKnj-1 je v 27. členu opredeljena funkcija osrednje območne knjižnice, torej splošne knjižnice, ki na podlagi pogodbe z ministrstvom, pristojnim za kulturo, in v soglasju s svojim ustanoviteljem opravlja za širše območje štiri posebne naloge, in sicer:

- zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij,
- nudenje strokovne pomoči vsem knjižnicam s svojega območja,
- koordinacijo zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva za svoje območje,

■ Ena od razglednic, objavljenih na portalu Kamra v zbirki »Ruše na razglednicah«, ki jo je na portal prispevala UKM.

■ Primer identifikacijske nalepke za zbornik »Ruški domoljubi«, Ruše 2015

■ Domoznanski pomenek je bil 5. maja 2016 v Knjižnici Janka Glazerja Ruše na temo falskih grofov Zabeo.

- usmerjanje izločenega knjižničnega gradiva s svojega območja.

Osrednjih območnih knjižnic je v Sloveniji deset, njihova središča pa so v Kopru, Novi Gorici, Kranju, Ljubljani, Celju, Ravnah na Koroškem, Novem mestu, Mariboru, Ptuj in Murski Soboti.

Izvajanje posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic, njihovo financiranje in kadre za izvajanje posebnih nalog je natančneje uredil *Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah* iz leta 2003 (UL RS 88/03). Tako so osrednje območne knjižnice, med katere sodi tudi Mariborska knjižnica, v okviru tretje posebne naloge zadolžene za koordinacijo zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva.

Domoznanstvo v Mariborski knjižnici

Zaradi več kot stoletne tradicije organizirane domoznanske dejavnosti v Univerzitetni knjižnici Maribor smo se v Mariborski knjižnici z načrtnim izvajanjem domoznanstva pričeli ukvarjati šele v letih 2004/2005. Podlaga za to je bila sprejeta zgoraj omenjena zakonodaja in s tem

funkcija Mariborske knjižnice kot osrednje območne knjižnice.

V letu 2005 so bila določena metodološka izhodišča za izvajanje domoznanske dejavnosti v Mariborski knjižnici in koordinacije domoznanstva na Štajerskem območju, na katerem sta poleg Mariborske še dve splošni knjižnici, in sicer Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica ter Knjižnica Lenart. Tako so nastali interni dokumenti, v katerih je bil določen model domoznanstva v Mariborski knjižnici. Zaradi bližine Univerzitetne knjižnice z Enoto za domoznanstvo v Mariborski knjižnici ni bil ustanovljen domoznanski oddelek, ampak so bili vsi procesi, od pridobivanja domoznanskega gradiva in obdelave do posredovanja domoznanskih informacij ter organiziranja domoznanskih prireditve, vključeni v obstoječe procese dela. Funkcijo koordinatorice domoznanske dejavnosti je od začetka do leta 2013 opravljala Dragana Lujić, ki je opravila glavnino dela pri vzpostavljanju modela domoznanstva v Mariborski knjižnici. Istega leta, torej 2013, je bil med Mariborsko knjižnico in Univerzitetno knjižnico Maribor sklenjen dogovor o sodelovanju in koordinaciji pri izvajanju domoznanske dejavnosti, ki opredeljuje domoznansko dejavnost v obeh knjižnicah ter sodelovanje med njima.

Domoznansko gradivo

Mariborska knjižnica od vzpostavitve modela domoznanstva načrtno pridobiva vse vrste domoznanskega gradiva razen drobnih tiskov, torej publikacij, ki obsegajo največ štiri strani, npr. lepakov, letakov, plakatov ipd. Zaradi Zbirke drobnih tiskov, ki je del Enote za domoznanstvo v Univerzitetni knjižnici in ki ima bogat fond tovrstnega gradiva, ni bilo videti smiselno, da bi drobne tiske zbiral tudi Mariborska knjižnica, zato jih, če jih na kakršenkoli način že pridobimo, po dogovoru med obema knjižnicama usmerimo v Univerzitetno knjižnico.

Od leta 2006 je vse domoznansko gradivo v Mariborski knjižnici obdelano po enotnih kriterijih, ki zagotavljajo njegovo najdljivost v sistemu COBISS.SI.

Razdeljeno je v tri kategorije, in sicer:

- primarno domoznansko gradivo (gradivo, ki se po vsebini nanaša na območje Mariborske knjižnice kot osrednje območne knjižnice),
- sekundarno 1 domoznansko gradivo (gradivo avtorjev z območja Mariborske knjižnice kot osrednje območne knjižnice),
- sekundarno 2 domoznansko gradivo (gradivo, ki je izšlo ali bilo natisnjeno na območju Mariborske knjižnice kot osrednje območne knjižnice).

Primarno domoznansko gradivo ima na identifikacijski nalepki kot del signaturne oznake še oznako D.

Kljub *Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* (UL RS 73/03), ki v svojem 13. členu določa, da mora biti domoznansko gradivo postavljeno ločeno od ostalih delov knjižnične zbirke, tudi če ni organizirano v posebno zbirko, je zaenkrat še vse domoznansko gradivo v vseh enotah Mariborske knjižnice uvrščeno med ostalo gradivo. Problem ločene postavitve v osrednji in krajevnih knjižnicah predstavlja zlasti še nedokončana retrospektivna bibliografska obdelava tistega domoznanskega gradiva, ki ga je knjižnica pridobila pred letom 2006 in zatorej že v začetku ni bilo obdelano po enotnih kriterijih, določenih za domoznansko gradivo. Drugi problem pa predstavlja prostorska problematika osrednje knjižnice, saj bi s postavitvijo domoznanskega gradiva kot posebne zbirke v Knjižnici Rotovž ustvarili potrebna strokovna izhodišča za takšne postavitve po ostalih enotah.

Promocija in domoznanstvo v digitalni dobi

Prav domoznanske prireditve so tiste, ki najbolj povezujejo knjižnico z lokalnim okoljem, saj pri njihovi organizaciji oz. izpeljavi sodelujejo krajani kot pomembni dejavniki prepoznavnosti knjižnice v kraju. Rezultat dobrega sodelovanja so vsakoletne številne prireditve po enotah Mariborske knjižnice. V letu 2016 smo v Mariborski knjižnici pričeli z novim

Ker je digitalna doba postala del človekovega vsakdanjika, je ena od pglavitnih domoznanskih dejavnosti v Mariborski knjižnici digitalizacija domoznanskega gradiva.

sklopom domoznanskih prireditve, poimenovanih *Domoznanski pomenki*, katerih namen je predstavitev zgodovine, kulturne dediščine, etnologije in podobnih tem, vezanih na neko lokalno okolje, ter znanih posameznikov, ki so v tem okolju ustvarjali oz. še ustvarjajo in ga sooblikujejo.

Ker je digitalna doba postala del človekovega vsakdanjika, je ena od pglavitnih domoznanskih dejavnosti v Mariborski knjižnici digitalizacija domoznanskega gradiva. Zaradi problema pomanjkanja lastnega starejšega domoznanskega gradiva, ki je že prosto avtorskih pravic, se je Mariborska knjižnica osredotočila na snovanje medinstitucionalnih projektov, ki obsegajo tako digitalizacijo gradiva kot njihovo objavo na portalih Digitalna knjižnica Slovenije (dLib) in Kamra. Poglavitna partnerja pri tovrstnih projektih sta Univerzitetna knjižnica Maribor in Pokrajinski arhiv Maribor, sodelovanje pa prav tako poteka z drugimi sorodnimi institucijami in društvi.

V Mariborski knjižnici je sedež regijskega uredništva portala Kamra, spletnega mesta, ki združuje digitalizirane vsebine

s področja domoznanstva v knjižnicah in drugih lokalnih kulturnih ustanovah. Kamra ima začetke v letu 2005, ko se je deset osrednjih območnih knjižnic dogovorilo, da bodo skupaj vzpostavile omenjeni portal. Ministrstvo za kulturo, ki je prispevalo zagonska sredstva, od takrat naprej Kamro financira preko osrednjih območnih knjižnic. Portal je polno zaživel konec leta 2008. Glavno uredništvo je v Osrednji knjižnici Celje.

Na portalu multimedijske elemente, ki so raznovrstni, od slikovnih, zvočnih in filmskih posnetkov do besedil v digitalni obliki, plemenitijo spremni teksti. Skupek tega je t. i. zgodba – digitalna zbirka, ki predstavlja določen izsek iz lokalnega preteklega ali sedanjega življenja. Poleg zbirk so na portalu objavljene tudi domoznanske novice, ki so najpogostejše vabila na domoznanske prireditve, ter partnerske organizacije. Posebno poglavje portala je *Album Slovenije*, ki je namenjen zbiranju digitalnih kopij fotografij, shranjenih v družinskih albumih, pa tudi pisem, dokumentov in ostalih predmetov prebivalcev Slovenije, zamejcev in slovenskih izseljencev ter njihovih prednikov. V Album lahko gradivo prispeva vsak, potem ko se registrira.

Prihodnji načrti

Poleg utečenih procesov dela na področju domoznanstva, sodelovanja na ravni slovenskih osrednjih območnih knjižnic in sodelovanja na območju Mariborske knjižnice kot osrednje območne knjižnice ter vsakoletnih novih projektov na področju digitalizacije ter medinstitucionalnega povezovanja in sodelovanja bo potrebno poseben poudarek nameniti retrospektivni obdelavi domoznanskega gradiva, ki je prvi predpogoj za oblikovanje domoznanskih zbirk po krajevnih knjižnicah ter njihovo ločeno postavitev od ostalega knjižničnega gradiva. Zaradi kompleksnosti in s tem pomembnosti domoznanskega področja pa se kaže vedno večja potreba po drugačni ureditvi domoznanstva v Mariborski knjižnici, pri čemer zaenkrat predstavljajo problem zlasti kadrovske težave. ●

Viri in literatura:

- Zakon o knjižničarstvu (UL RS, št. 87/2001).
- Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah (UL RS, št. 88/2003).
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (UL RS 73/2003).
- Domoznanska dejavnost v Mariborski knjižnici kot osrednji območni knjižnici, MK Predpis št. 28.
- Dogovor med Mariborsko knjižnico in Univerzitetno knjižnico Maribor o sodelovanju in koordinaciji pri izvajanju domoznanske dejavnosti (2013). Maribor: Mariborska knjižnica ; Univerzitetna knjižnica Maribor.
- Portal Kamra (2008–). Celje: Osrednja knjižnica. Dostopen na: www.kamra.si.

■ Delavnica za brezposelne (fotoarhiv: projekt LinkINjob)

LinkINjob

Simona Resman
Mestna knjižnica Ljubljana
simona.resman@mkj.si

Job-hunting with the help of librarians

Mestna knjižnica Ljubljana (MKL) kot enega od načinov za doseg strateških ciljev oblikuje različna partnerstva. Leta 2014 je MKL uspešno prijavila projekt LinkINjob: job-hunting with the help of librarians v program Erasmus plus (KA 2: Strateška partnerstva v izobraževanju odraslih). Jeseni 2014 je bil projekt s strani nacionalne agencije za program Erasmus plus za področje izobraževanja (Cmepius) potrjen za obdobje dveh let (zaključek projekta 31. 8. 2016).

Projekt je nastal v sodelovanju šestih splošnih knjižnic in ene izobraževalne ustanove s področja izobraževanja odraslih:
Mestna knjižnica Ljubljana, Ljubljana (Slovenija), **Regional Public Library "Petko Rachev Slaveikov"**, Veliko Tarnovo

(Bolgarija), **Monaghan County Council Library Services**, Monaghan (Irska), **Volks-hochschule, Linz** (Avstrija), **Biblioteka judeteana "George Baritiu"**, Brasov (Romunija), **Vantaan kaupunginkirjasto**, Vantaa (Finska), **Kauno apskrities viesoji biblioteka**, Kaunas (Litva).

MKL je prvič nastopala v vlogi koordinatorja mednarodnega projekta.

Za uspešno izvedbo projekta je bilo potrebno:

- trdno in kredibilno partnerstvo (nekateri partnerji smo že sodelovali v mednarodnem projektu Lady Cafe);
- izbira ciljne skupine in opredelitev njene širše aktualnosti;
- identifikacija novih storitev ali produktov, ki bodo zadovoljili potrebe ciljne skupine;
- razumevanje vplivov projekta na ciljno skupino na lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni ravni;
- dobro opredeljena pozicija in relevantnost partnerjev znotraj lokalne skupnosti;
- izražena potreba po vzpostavitvi ali nadgradnji sodelovanja z drugimi deležniki, predvsem v lokalni skupnosti.

Partnerji v projektu (fotoarhiv: projekt LinkINjob)

Nekaj izhodišč pri izbiri ciljne skupine:

- Po oceni Eurostat je bilo v EU 28. januarja 2015 23.815.000 ljudi brezposelnih.
- Eden od ciljev strategije Evropa 2020 je tudi zvišanje odstotka zaposlenih med 20. in 64. Letom, z 69 % na najmanj 75 %, predvsem s povečano vključitvijo žensk, starejših delavcev in migrantov.
- V strategiji Izobraževanje in usposabljanje 2020 je izpostavljeno: Politike na področju izobraževanja in usposabljanja morajo zagotoviti vsem državljanom dobrobit, ki izhaja iz kvalitetnega izobraževanja, ter skozi vseživljenjsko usposabljanje nadgradnjo znanja, spretnosti in kompetenc, ki so potrebni za zaposlitev, vključenost, aktivno državljanstvo in osebno zadovoljstvo.
- Brezposelni so v večini evropskih dokumentov prepoznani kot marginalizirana skupina prebivalcev in zanje bazične evropske vrednote, kot so človeško dostojanstvo, svoboda, enakost, vladavina prava in spoštovanje človekovih pravic, niso samoumevne.

Za boljše poznavanje ciljne skupine brezposelnih smo partnerji v svojih okoljih izvedli raziskavo (<http://www.linkinjob.eu/index.php/results-outcomes/research>) o trgu dela, zakonodaji in politikah na področju zaposlovanja ter o dobrih praksah pri delu z brezposelnimi

v partnerskih državah in prišli do skupnih ugotovitev:

- V knjižnicah primanjkuje učinkovitih storitev za brezposelne, ki bodo resnično imele vpliv na vsakdanje življenje ciljne skupine.
- Brezposelni so prepoznavni uporabniki knjižnic.
- Knjižnice vendarle že imamo nekaj izkušenj pri delu z brezposelnimi.
- Zaposlenim v knjižnicah primanjkuje znanj za delo z brezposelnimi.
- Brezposelni so prepoznavna skupina v družbi in knjižnice se pri svojem delu z brezposelnimi lahko naslonijo na nekatere lokalne, regionalne in nacionalne prakse.

- Knjižnice že sodelujejo z ustanovami, ki delajo z brezposelnimi ali na področju izobraževanja odraslih.

Nobena ciljna skupina ni homogena, zato je za izvajanje storitev pomembno opredeliti njeno raznolikost in zanjo oblikovati različne aktivnosti. V primeru projekta LinkINjob smo prepoznali sedem skupin brezposelnih:

- dolgotrajno brezposelni,
- starejši brezposelni,
- manj izobraženi,
- ženske,
- migranti,
- ljudje s posebnimi potrebami,
- prvi iskalci zaposlitve.

Moški	Ženske
108	233

Skupaj smo partnerji izvedli 32 (načrtovano 28) učnih aktivnosti za brezposelne (10 z uporabo IKT) za 350 udeležencev (načrtovano 280) <http://www.linkinjob.eu/index.php/results-outcomes/learning-activities>. Izmed 350 brezposelnih oseb, ki so sodelovale pri učnih aktivnostih, jih je 92 % izpolnilo vprašalnik. V starostnih skupinah razdeljeni:

15–25	26–35	36–45	46–55	56+
54	92	60	68	33

■ 20. obletnica Borze dela (fotoarhiv: projekt LinkINJob)

Vsak partner si je izbral 2–3 skupine brezposelnih, za katere je izvajal učne aktivnosti. Na ta način smo partnerji zagotovili široko pokritost ciljne skupine in povečali zanimivost projekta tudi v evropskem okviru.

Ob izbiri ciljne skupine smo partnerji izhajali iz tega, kaj je partnerstvo v resnici sposobno ponuditi izbrani ciljni

Projekt smo promovirali prek projektne spletne strani <http://www.linkinjob.eu/>, ki je imela v času trajanja projekta (2015–2016) 6.358 posameznih obiskovalcev in 21.451 obiskov, prek objav v medijih in prek različnih dogodkov. Na spletni strani posebej izpostavljamo sklop Partner's news, kjer smo partnerji v nacionalnih jezikih predstavljali in promovirali projekt. Širši domet so imele objave na portalih NAPLE sister libraries (<https://sisterlibrariesnaple.wordpress.com/libraries/>) in EPALE – Electronic Platform for Adult Learning in Europe (<https://ec.europa.eu/epale/>).

Diseminacija	Partnerji skupaj	MKL
Število vseh diseminacijskih aktivnosti (št. objav v medijih + predstavitev različnim javnostim + promocijski dogodki)	202	41
Število novic na spletni strani LinkINJob	64	10
Število objav na Facebooku	125 objav = 1 objava vsaka 2 dni	23 %
Število objav v medijih	30	10

skupini – to so učne aktivnosti, ki z uporabo različnih metod in IKT razvijajo nove kompetence in znanja za boljšo opremljenost brezposelnih za iskanje dela, in pri tem izpostavili:

- finančno pismenost,
- računalniško in informacijsko pismenost,
- podjetništvo.

Skupaj smo partnerji izvedli 32 (načrtovano 28) učnih aktivnosti za brezposelne (10 z uporabo IKT) za 350 udeležencev (načrtovano 280) <http://www.linkinjob.eu/index.php/results-outcomes/learning-activities>. Izmed 350 brezposelnih oseb, ki so sodelovale pri učnih aktivnostih, jih je 92 % izpolnilo vprašalnik.

Pri pripravi in izvedbi učnih aktivnosti so partnerji izhajali iz:

- potreb (problemi ali vprašanja, ki jih želimo z učnimi aktivnostmi razrešiti ali nanje odgovoriti);
- vložka (sredstva, ki lahko omogočajo ali omejujejo učinkovitost učnih aktivnosti);
- aktivnosti (učni procesi, tehnike, dogodki in dejanja);
- rezultatov (spremembe v odnosu, vedenju, znanju, spretnostih, statusu ali ravni delovanja udeležencev učnih aktivnosti);

- vpliva (pričakovane spremembe kot rezultati učnih aktivnosti).

Ker ustreznih znanj za delo z brezposelnimi v knjižnicah primanjkuje, so knjižničarji izpostavljeni kot druga ciljna skupina v projektu, za katero je bil oblikovan model strokovnega usposabljanja <http://www.linkinjob.eu/index.php/results-outcomes/model> (enotedenski program izobraževanja je potekal od 19. do 24. aprila 2015 v Linzu), ki je uporaben za vse evropske splošne knjižnice in ustanove, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. Glavni poudarki iz programa: značilnosti izobraževanja odraslih, nova znanja (retorika in javno nastopanje), razvoj učnih metod, znanja in kompetence za računalniško in informacijsko pismenost, nova znanja za razvoj podjetniške miselnosti, uvedba uspešnih storitev in njihova promocija v splošni knjižnici.

Glavni cilj izobraževanja je bil pridobiti znanja, spretnosti in kompetence ter nove ideje in izkušnje za pripravo in organizacijo boljših programov in storitev za brezposelne in iskalce zaposlitve v splošnih knjižnicah. Zasnova modela izobraževanja je modularna – vsaka posamezna knjižnica vzame oziroma prilagodi svojim potrebam tisti del, ki ga potrebuje. Na ta način je model uporaben za vse evropske splošne knjižnice in ustanove, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.

Partnerji smo za deležnike na področju dela z brezposelnimi in izobraževanja odraslih organizirali valorizacijska srečanja s 143 udeleženci (načrtovano 80). MKL je valorizacijsko srečanje maja 2016 izvedla v okviru 20. obletnice Borze dela, servisa MKL, ki načrtno dela z brezposelnimi.

Glavni produkt projekta je e-Priročnik, ki je poleg izvirnika v angleščini preveden v vse partnerske jezike. V slovenščini je e-Priročnik dostopen na spletni strani MKL (<http://www.mklj.si/o-nas/projekti/item/5985#.WJ1sn1XhCJA>).

Projekt smo promovirali prek projektne spletne strani <http://www.linkinjob.eu/>, ki je imela v času trajanja projekta

(2015–2016) 6.358 posameznih obiskovalcev in 21.451 obiskov, prek objav v medijih in prek različnih dogodkov. Na spletni strani posebej izpostavljamo sklop Partner's news, kjer smo partnerji v nacionalnih jezikih predstavljali in promovirali projekt. Širši domet so imele objave na portalih NAPLE sister libraries (<https://sisterlibrariesnaple.wordpress.com/libraries/>) in EPALE – Electronic Platform for Adult Learning in Europe (<https://ec.europa.eu/epale/>).

Projekt smo ves čas trajanja skrbno evalvirali, kazalniki, ki smo jih uporabili, so bili kvantitativni in kvalitativni.

Nekaj kvantitativnih kazalnikov:

- število izobraževanj za brezposelne,
- število udeležencev na izobraževanjih,
- število obiskov spletne strani,
- število udeležencev valorizacijskih srečanj.

V projektu je bil vpliv izobraževalnih aktivnosti za brezposelne merjen prek anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnili udeleženci po samem izobraževanju. Pri brezposelnih so izvedene izobraževalne aktivnosti v projektu vplivale na:

- povečano znanje in spretnosti,
- višjo stopnjo samozavesti,
- možnost komunikacije z ljudmi s podobnimi problemi in medsebojne izmenjave izkušenj,
- večjo možnost uspešnega iskanja zaposlitve,
- povečano socialno vključenost,
- višjo kvaliteto življenja.

Učinki projekta

Za uporabnike:

- Za 350 brezposelnih je bilo pripravljenih 32 učnih aktivnosti.
- Z izobraževanjem knjižničarjev se je povečalo vedenje o ciljni skupini in njenih potrebah, knjižničarji so pridobili nova znanja in kompetence – izobraževanje zaposlenih v knjižnici je vedno izobraževanje za uporabnike!
- Uporabniki so prepoznali knjižnico kot ponudnika neformalnega izobraževanja.

Za partnerje:

- Partnerji smo oblikovali lokalne time za udeležbo na projektih srečanj,

Glavni produkt projekta je e-Priročnik, ki je poleg izvirnika v angleščini preveden v vse partnerske jezike. V slovenščini je e-Priročnik dostopen na spletni strani MKL.

E-Priručnik je razdeljen na 5 poglavij:

1. UVOD
2. METODOLOGIJA
 - a) Ciljne skupine brezposelnih (definicija ciljnih skupin; stanje na področju brezposelnosti, trga dela, posebne politike in izobraževalne priložnosti za brezposelne v lokalnih skupnostih; splošne knjižnice kot ponudniki učnih aktivnosti v lokalnih skupnostih; potrebe po izobraževanju izbranih ciljnih skupin (vsebina, metode, motivacija za izobraževanje, organizacijski vidiki)
 - b) Ključne kompetence zaposlenih v knjižnici (uvod; nabor ključnih kompetenc; opis vsebine modulov; načrt izobraževanja; navodila in predlogi)
3. UČNE AKTIVNOSTI
 - a) Zbirno poročilo o učnih aktivnostih
 - b) Primeri dobrih praks učnih aktivnosti za brezposelne
4. VPLIV NA LOKALNO SKUPNOST
5. PRIPOROČENA LITERATURA

izvedbo učnih aktivnosti, udeležbo na izobraževanju, oblikovanje in prevod e-Priručnika, urejanje spletne strani in upravljanje projekta na lokalni ravni (35 zaposlenih v partnerskih ustanovah).

- Partnerji smo pridobili dodatne jezikovne spretnosti (komunikacija, poročanje v angleščini).
- Partnerji smo uvedli pregledno in redno komunikacijo ter spoštovanje sprejetih skupnih pravil (štiri projektne srečanja: november 2014 Brasov, april 2015 Linz, oktober 2015 Vantaa in april 2016 Ljubljana; redna komunikacija prek e-pošte).
- Partnerji smo prek projekta pridobili nabor potencialnih partnerjev za bodoče projekte.
- Partnerji smo se povezali z deležniki na področjih dela z brezposelnimi in izobraževanja odraslih v lokalnem okolju in za njih pripravili valorizacijska srečanja.
- Z diseminacijo informacij o projektu in storitvah za brezposelne so partnerji uspešno promovirali tudi same knjižnice.
- S prevodom e-Priručnika v nacionalne jezike so rezultati projekta (raziskava o ciljni skupini, model izobraževanja, primeri učnih aktivnosti za brezposelne)

postali dostopni vsem splošnim knjižnicam ter ustanovam, ki delajo z brezposelnimi in na področju izobraževanja odraslih v partnerskih državah, z angleško verzijo pa tudi širše v Evropi.

Za koordinatorja:

- Dvig samozavesti ob uspešni prijavi in koordinaciji projekta.
- Pridobili smo nove izkušnje pri vodenju projektov (upravljanje s časom, razdelitev nalog med partnerje, komunikacija s partnerji).
- Oblikovali smo projektne tim (12 zaposlenih).
- Pripravili smo podporne dokumente in predloge za različne aktivnosti, ki nam bodo pomagali v prihodnjih projektih.
- Osvojili smo vodenje in arhiviranje dokumentacije, vodenje financ za sedem partnerjev in strukturirano poročanje (nacionalna agencija).

Pa še to: Iz projektne sredstev nam je uspelo pridobiti 3D tiskalnik in s tem narediti še en korak k vzpostavitvi prve kreativnice (makerspace) v MKL. ●

Družinska pismenost

Maja Lesar

Mestna knjižnica Kranj
maja.lesar@mkk.si

Na področju družinske pismenosti je v zadnjem desetletju »vzniknilo« ogromno število programov, nacionalnih projektov, člankov, diplomskih in magistrskih nalog, ki pojem družinske pismenosti obravnavajo iz različnih zornih kotov in v najrazličnejših oblikah. Vsi pa imajo isti skupni imenovalec, ki ga lahko razberemo že v samem poimenovanju: družinska pismenost opredeljuje dejavnosti in prizadevanja znotraj družine (interakcija starša in otroka), ki v najširšem pomenu otrokom in staršem omogočajo razvijanje in pridobivanje znanj, spretnosti in sposobnosti za uspešno in ustvarjalno osebnostno rast ter odgovorno in kritično sodelovanje v poklicnem in družbenem življenju (del Nacionalne strategije za razvoj pismenosti, 2007).

Pojem pismenost (angl. literacy) izvira iz latinske besede *litteratus*, ki označuje »človeka, ki se uči«. V srednjem veku je bil pismen tisti, ki je znal brati latinsko. V dobi reformacije je beseda dobila nov pomen – označevala je zmožnost branja in pisanja v maternem jeziku. Razvoj koncepta pismenosti je potekal v več fazah, zato je pismenost težko opredeliti z eno samo definicijo. V prvi fazi je bila pismenost razumljena kot **sposobnost branja** (v obdobju pred letom 1990). Po tem se je z razvojem informacijskih znanj in spretnosti razvila pismenost, opredeljena kot **spretnost branja in pisanja**. V zadnjem obdobju so k temu priključili še **računanje**. Vse te definicije, ki poudarjajo uporabo spretnosti branja, pisanja, računanja in delovanja v družbi ter osebni razvoj posameznika, so definicije, ki dejansko opredeljujejo **funkcionalno pismenost**, kar nakazuje na zmožnosti posameznika, da boljše deluje in komunicira v okolju kjer živi.

Družinska pismenost pa ne opredeljuje samo posameznika, ampak vse družinske člane. Termin družinska pismenost se najpogosteje uporablja pri opisovanju različnih dejavnosti znotraj družine, ki so med seboj povezane v najširšem pomenu. Livija Knaflič pismenost opredeli kot skupek

spretnosti, ki omogočajo iskanje, izbiro in rabo informacij za potrebe vlog, ki jih posameznik opravlja v vsakdanjem življenju.

Z družinsko pismenostjo se v Sloveniji ukvarjajo različne institucije; šole, vrtci, nevladne organizacije, društva, nacionalne institucije (Društvo Bralna značka) in tudi knjižnice.

V zahodnih državah, predvsem pa v državah Severne Amerike (ZDA in Kanadi) ter Avstraliji ter Novi Zelandiji je družinska pismenost že dolgo uveljavljen pojem, kar kaže tudi podatek o številnih nacionalnih centrih in institucijah, ki se ukvarjajo izključno z razvojem družinske pismenosti (npr. v ZDA; National Center for Families learning (<http://www.familieslearning.org/>), Family literacy center (<https://readlapeer.org/>), v Kanadi; Centre for Family literacy (<http://www.familit.ca>).

V t.i. anglosaksonskih državah so vsi aspekti življenja družin in skupnosti prežeti s pismenostjo, kar se kaže na različnih področjih: zdravju, zaposlitvi, izobraževanju, socialni vključenosti in pravnih vidikih posameznika v družbi. Pri tem ne gre le za večšine branja in pisanja, ampak za to, da se med člani

družine (starši in njihovimi otroki) razvije močan, trajen odnos, ki pomaga otroku pri nadaljnjem izobraževanju. S tem procesom postanejo družine močan člen v zdravi in perspektivni družbi oz. skupnosti.

Različni programi, ki podpirajo in razvijajo pred-bralne, bralne in pisne sposobnosti otrok in njihovih staršev, so zasnovani z mnogoterimi dejavnostmi, npr. branje in različne dejavnosti povezane s knjigo, pogovor, razvijanje motoričnih spretnosti (risanje, ...), aktivnosti, ki potekajo znotraj domačega okolja (branje, pogovor, pisanje (pisem, nakupovalnih seznamov, pesmi, ...)) ali izven njega.

Različne oblike sodelovanja strokovnih ustanov (šol, vrtcev, knjižnic, ...) s starši, z namenom osveščanja o pomenu usvajanja različnih pismenosti za otrokov razvoj in nadaljnje šolanje, niso dovolj. Šele poglobljeno delo usposobljenih strokovnih delavcev s starši doprinese trajnejše učinke, ki vplivajo na kvaliteto življenje celotne družine. Te oblike dela imenujemo programi družinske pismenosti.

V Mestni knjižnici Kranj smo se v lanskem letu priključili mednarodnemu projektu *Family literacy works!*, ki ga financira program ERASMUS+. Zato smo družinsko pismenost začeli raziskovati bolj poglobljeno.

V projektu sodeluje 6 partnerjev iz 5 evropskih držav in sicer Romunija s splošno knjižnico Biblioteca Județeană Octavian Goga iz Cluja in nevladno organizacijo Asociația Learn&Vision, ki se profesionalno ukvarjajo s projekti spodbujanja vseživljenjskega učenja v vseh starostnih obdobjih, Bolgarija prav tako sodeluje z manjšo organizacijo Evrocentar obuchenie i partnyorstvo 21, ki deluje na področju formalnega in neformalnega izobraževanja, predvsem s področja računalništva in matematike, Makedonija sodeluje s podjetjem Training Center CES, izobraževalnim centrom za odrasle, ki je specializirano na področju jezikovnih tečajev in krajših izobraževanj za potrebe trga dela pri usposabljanju brezposelnih oz. samozaposlenih oseb. V projektu sodeluje tudi šolski center oz. šolska knjižnica šole Agrupamento de Escolas Trigoal de

Santa Maria iz Tadima na Portugalskem in Mestna knjižnica Kranj kot partnerska država iz Slovenije.

Projekt traja od oktobra 2016 do marca 2019. Koordinator projekta je Asociația Learn&Vision Cluj – Napoca (ALV) iz Romunije.

Projekt ima postavljene jasne cilje in se bo izvajal v 4 povezanih korakih in sicer:

Korak1: prepoznati in analizirati čim večje število dobrih praks družinske pismenosti v posameznih državah partnericah in narediti komparativno analizo stanja družinske pismenosti v državah partnericah.

Korak2: na podlagi analize raziskati in razviti kompetenčni model moderatorja družinske pismenosti z naslednjimi kazalniki: kompleksnost profila, jasnost uporabljenih deskriptorjev, kompatibilnost s standardi EQF.

Korak3: na podlagi raziskave družinske pismenosti in sprejetega kompetenčnega modela moderatorja razviti pilotni program za usposabljanje moderatorjev družinske pismenosti.

Korak4: prenesti znanje in izkušnje v prakso oz. v delovno okolje sodelujočih partnerskih organizacij z izvedbo pilotnega izobraževalnega programa za moderatorje in pilotno izvajanje učnega načrta v posameznih partnerskih državah.

Trenutno smo v fazi zbiranja primerov dobrih praks na podlagi enotnega vprašalnika za vse partnerske države. Na tem mestu bi se rada zahvalila vsem sodelujočim pri izpolnjevanju anketnega vprašalnika, ker so bili pripravljeni z MKK deliti svoje izkušnje pri delu na področju družinske pismenosti. Do sedaj smo zbrali 16 programov družinske pismenosti različnih institucij, ki bodo podlaga pri sintezi in izdelavi poročila raziskave družinske pismenosti v Sloveniji.

Do začetka maja bo knjižnica Biblioteca Județeană Octavian Goga iz Cluj-a pripravila tudi mednarodno poročilo stanja družinske pismenosti v vseh partnerskih državah kar nam bo v pomoč pri pripravi kompetenčnega modela moderatorja družinske pismenosti. Ta del vodi in koordinira MKK iz Slovenije.

Pismenost je srce razvoja sveta in človekovih pravic.

Frederico Mayor, generalni sekretar UNESCO

Ob koncu triletnega projektnega dela pričakujemo naslednje rezultate:

- Izdelano metodologijo dela za pripravo poročila po kateri bo narejena mednarodno primerljiva analiza programov in dobrih praks družinske pismenosti.
- Poročilo vsake partnerske države o analizi programov in dobrih praks družinske pismenosti.
- Natančnejše opisanih najmanj 6 primerov dobrih praks družinske pismenosti vseh držav partneric.
- Izdelan kompetenčni profil moderatorja družinske pismenosti, ki je usklajen s standardi EQF in ICOS.
- Izdelan učni program / kurikulum za usposabljanje moderatorjev družinske pismenosti, opremljen z učnim materialom in metodologijo.
- Izučeni 55 moderatorjev družinske pismenosti v vseh sodelujočih partnerskih državah.

Za konec:

Ali lahko rečemo, da družinska pismenost deluje?

Raziskovanje programov tako v tujini kot doma kaže pozitivno sliko in nakazuje,

da imajo pozitivne učinke na družino kot celoto in kot posamezno celico družbe. DP deluje in je učinkovit »pripomoček« pri prenosu znanja na vseh ravneh družbe. Vzgoja in izobraževanje sta področji, ki zadevata vse nas, kar kažejo številni programi šol, vrtcev, knjižnic, ...

V praksi pa se mnogokrat pokažejo tudi pomanjkljivosti, predvsem v času pred vstopom v šolo, t.i. predbralnem oz. predpisalnem obdobju. Zato je naša skrb in dolžnost, da še naprej v čim večji meri spodbujamo in omogočamo tovrstne dejavnosti znotraj naših institucij. Tudi knjižnice v vse večji meri prepoznavajo svojo vlogo in možnosti, ki jih lahko ponudijo družinam znotraj svojih dejavnosti.

Projekt Family literacy works! nam bo pokazal nove priložnosti in hkrati zavedanje o pomembnosti vlaganja energije, znanja in sredstev v razvoj programov družinske pismenosti.

Naše delo lahko spremljate na spletni strani Mestne knjižnice Kranj www.mkk.si (zavihek Family literacy works!). Kontakt: Mestna knjižnica Kranj (Maja Lesar (maja.lesar@mkk.si))) ●

Viri in literatura:

- KNAFLIČ, Livija. (2002). Kako družinska pismenost vpliva na pismenost otrok. Psihološka obzorja, let. 11 (št. 2), str. 37 – 52
- PEČJAK, Sonja. (2010). Psihološki vidiki bralne pismenosti. Ljubljana : Znanstvena založba FF : Biografika Bori.
- RESMAN, Simona (2011). Knjižnica za družine = Library for families. Knjižnica : odprt prostor za dialog in znanje : zbornik referatov, str. 67 – 82
- ROŠER, Cveta. (2016). Spodbujanje družinske pismenosti. Magistrsko delo : UNI v Ljubljani : Pedagoška fakulteta.
- ERASMUS +, Application form – Call 2016 (KA2 – Cooperation for innovation and the exchange of good practices. Strategic partnerships for adult education.

Partnerstvo pri razvijanju bralne kulture med mladimi

Lidija Štruc
Knjižnica Dravograd
lidija.struc@dra.sik.si

Ena izmed temeljnih kulturnih vrednot posameznika je biti pismen. Nekoč je bila pismenost privilegij določenih slojev, v modernem času pa je postala poglobitveni dejavnik kvalitetnega življenja in nenazadnje nuja za obstoj slehernega posameznika.

Zgodnje otroško obdobje in čas šolanja, ko se v otroku razvijajo različna znanja, spretnosti in sposobnosti, je izjemno pomembno v razvoju različnih vrst pismenosti. Branje je ena izmed najosnovnejših oblik opismenjevanja in sodi med osnovne človekove pravice. Na sam proces odločilno vplivajo različni akterji, od staršev, starih staršev do vrtcev, šol, knjižnic in ostalih sorodnih institucij. Razvija se vse življenje, prične se v predšolskem obdobju, še posebej

razgibano in premišljeno pa poteka v obdobju formalnega izobraževanja.

Knjižnica Dravograd že vrsto let aktivno sodeluje z Osnovno šolo Neznanih talcev Dravograd skozi paleto različnih dejavnosti in projektov razvoja bralne kulture. Nekatere aktivnosti so v preteklem obdobju zelo zaživele in potekajo še danes.

Ponosni smo na naše najmlajše bralce, ki so začeli spoznavati svet pisane besede, zato

■ Obisk prvošolčkov v mesecu oktobru.

Foto: Jerneja Ban

je obisk prvošolčkov postal stalnica naše ponudbe. Bralni interes s poudarkom na poslušanju in razumevanju je bistvenega pomena za prvo triado. V tem obdobju so otroci zelo dovzetni za sprejemanje novih znanj in veščin, zato jim želimo na čimbolj enostaven in simpatičen način približati kulturo branja.

Ob koncu druge triade interes za branje začne upadati, zato smo tej ciljni skupini namenili precej pozornosti. Projekt Bralni metuljček je namenjen učencem četrtilnih razredov. Poteka po principu bralne

Knjižnice lahko mladostnikom v tem zapletenem življenjskem obdobju ponudimo prostor za ustvarjanje, varno zatočišče in odskočno desko za uresničevanje najrazličnejših interesov.

značke, za vsako prebrano knjigo se dobi nalepka, po petih sledi nagrada. Vodilo vsega je vzpodbujanje bralne motivacije, posledično so bralci bolj angažirani in imajo pozitivnejši odnos do vsega. Projekt Zgodba o sidru je nastal na osnovi slikanice brez besed z istoimenskim naslovom. Učenci obeh četrtih razredov so brez predhodne razlage vsebine pisali zgodbe na osnovi likovne zgodbe. Ob zaključku so se srečali z avtorjem knjige, sledila je izdaja zgodb v vezani obliki, na koncu je bilo organizirano potovanje »Po poteh zgodbe« - od Pirana do Ljubljane.

Zadnja triada je ciljna skupina v katero je potrebno vložiti ogromno truda, da se ohrani pridobljena raven pismenosti oziroma da se še bolj nadgradi. V mladostniškem obdobju jih zanimajo druge stvari in branje postavijo na stranski tir. Bralni klub za najstnike in najstnice je živel kar nekaj časa. Branje

knjig z najstniško tematiko (spolnost, ljubezen, puberteta, odnosi) in pogovor o prebranem, je bila rdeča nit mesečnih srečanj v naših prostorih. Izpostavljena je bila problematika določenih knjig in iskanje vzporednic z realnim življenjem. Ta projekt so v sedanjem obdobju uspešno nadomestile Knjižne mišice, akcija, ki je nastala v sodelovanju z debatnim krožkom Gimnazije Ravne na Koroškem, splošnimi knjižnicami regije in lokalnimi osnovnimi šolami. Poteka v obliki aktivnega vključevanja mladih skozi »merjenje knjižnih moči«. Vsebine so usmerjene v pridobivanje veščin za razvoj kritičnega mišljenja in navajajo otroke tako na samostojno kot tudi na timsko delo. Knjižnice lahko mladostnikom v tem zapletenem življenjskem obdobju ponudimo prostor za ustvarjanje, varno zatočišče in odskočno desko za uresničevanje najrazličnejših interesov.

Zato ima partnersko sodelovanje pri izvajanju bralnih procesov izreden pomen, saj tovrstne oblike dolgoročno koristno vplivajo na vsestranski razvoj človeka.

Dodajam misel neznanega avtorja: »Nihče ne more narediti vsega, toda vsak lahko naredi nekaj.« ●

■ Zaključek projekta Bralni metuljček z Anjo Štefan. Foto: Jerneja Ban

■ Projekt Knjižne mišice. Foto: Jerneja Ban

Jaz, Janez Novak

Silva Novljan
silva.novljan@gmail.com

Uporabnikova zgodba

Knjižničarji, ki niso zamudili filma Jaz, Daniel Blake (režija Ken Loach), so se gotovo spomnili Janeza Novaka, ki je pri njih iskal pomoč za rešitev svojih preživetvenih težav. Soočenje s krutostjo države, ki državljana, bolnega in potrebnega socialne pomoči, pahne v birokratski labirint brezbriznih in nezaupljivih državnih podanikov, je boleče za gledalce, ker je resnično. Za nekatere zato, ker so že hodili po labirintu, za druge, ker niso bili na strani sočutnih in solidarnih, ampak v brezdusni vlogi pikolovskega uradnika.

J a, Daniel se je po pomoč zatekel tudi v knjižnico, kjer je porabil veliko časa, da bi izpolnil nespremenljivo birokratsko zahtevo po izpolnitvi elektronskega obrazca. Tesar, ki je bil tik pred upokojitvijo, redni davkoplačevalec, mojster za marsikaj, tudi za dobre sosedske odnose, ni vedel nič o računalnikih, o informacijah na spletnih straneh, o priklicu obrazca, njegovem izpolnjevanju, pisanju življenjepisa, pošiljanju... Čas ni bil na njegovi strani, stekel se je v korist države.

Janeza Novaka, v podobni zadregi, je sosedov fant seznanil, da lahko uporabi računalnik v splošni knjižnici. Bil je prvič v knjižnici. Nikoli ni bil med 4,52 % prebivalci, ki so se udeležili kakšne od oblik usposabljanja v knjižnici. Ni znal uporabljati vzajemnega kataloga, storitve Vprašaj knjižničarja in drugih. V knjižnico je prišel z zgodbo, ki še nima konca. Manjka ji med drugim elektronsko izpolnjen in odposlan obrazec. Njegova potreba po pomoči je bila v knjižničarjevih rokah: je tovrstna pomoč knjižničarjeva naloga, ga bo knjižničar usmeril v kakšno drugo institucijo, na knjižnični tečaj za rabo e-uprave, k organizirani prostovoljni pomoči...? Imel je srečo. Naletel je na knjižnico, ki je udeležencem individualnega internetnega usposabljanja in uporabe sodobne tehnologije pomagala razreševati tudi take probleme. To je

bila sicer ena izmed splošnih knjižnic, kjer je v enem letu v povprečju z eno uro inštruktaže opravljalo individualno usposabljanje 12 knjižničarjev ali 1,25 % vseh delavcev za knjižničarsko delo.

Po, v zasebnosti opravljeni inštruktaži in vročitvi natisnjene kopije, je Janez dobil še napotek za brezplačno udeležbo na tečaju organiziranega usposabljanja. Tu je v delavnici o uporabi vzjemnega kataloga iskal gradivo na temo etika javnih uslužbencev in ga rezerviral. Po seznanitvi s knjižnico in s knjižničnimi pravicami se je kot brezposelni brezplačno včlanil v knjižnico in si izposodil še priročnik za delo z računalnikom, da bi nadgradil svoje znanje. Redno si je rezerviral ure za brezplačno uporabo računalnika v knjižnici in vadal večine njegove rabe, tudi rabe spletne strani knjižnice, kjer je med drugim pregledoval tudi program njenih prireditev in izbrana priporočila o dogajanju v skupnosti. Ni manjkalo na predavanju o možnostih zaposlovanja in pravicah invalidov. Z zanimanjem si je zapisal nekaj naslovov del s to temo, ki jih je priporočila knjižničarka po končanem predavanju vabljenega strokovnjaka.

Janez Novak ni več anonimnež. Knjižničarji ga poznajo, tudi po tem, da je začel med prvimi nadgrajevati svoje znanje za življenje v digitalni dobi z

usposabljanjem preko spleta. Še več. Spoznaval je neenakost dostopnosti in sprejemanja sodobnih tehnologij. Ljudje je niso posvojili, ker niso bili deležni vladnih spodbud, pravih napotkov javnih in političnih institucij. Ni spregledal revščine v okolju. Spraševal se je, ali je politika ne ustvarja namerno. Zanj ve, a problema ne rešuje. Se okorišča na račun nevednih in revnih ljudi, kot opozarjata Acemoglu in Robinson v delu Zakaj narodi propadajo (Umco, 2015)? Dobili smo aktivnega državljana. Poznajo ga tisti, ki blodijo v labirintu birokracije. Janez je njihov dobri sosed. Informator in učinkovit promotor knjižnice, ki z javnimi storitvami omogoča enakopravnost ljudi. Je zagovornik državljanskih pravic. Če država ne poskrbi za dostopnost interneta, računalnikov, tudi za tiste, ki si ga ne morejo kupiti, če jim ne nudi možnosti za brezplačno učenje in stalno izpopolnjevanje za rabo tehnologije, ne sme izključiti klasičnih možnosti iz uradovanja, osebnega pogovora, dostopnosti natisnjenih obrazcev, inštruktaže za njihovo izpolnjevanje. Lahko pa izključi muziko po telefonu in poskrbi, da bo uradnik hitro odgovoril na klic z veljavnimi in učinkovitimi informacijami. ●

Knjižnica in begunci

Anton Brlan

Mestna knjižnica Ljubljana
anton.brlan@mkj.si

Begunski val, ki je v preteklem letu zajel Evropo, s seboj prinaša številne žalostne in tragične usode ljudi, obenem pa evropske države postavlja pred izziv, s kakršnim se niso srečale vse od druge svetovne vojne. Vsaj ne v takšnem obsegu, če izvzamemo pritisk beguncev iz afriških držav na sosednjo Italijo in Francijo ter begunski val, ki so ga sprožile balkanske vojne. Kako se soočiti z vsemi množicami ljudi, ki prihajajo in bodo nastanjeni po evropskih državah glede na dogovorjene kvote, kako jih integrirati v svojo družbo, to so vprašanja, ki jih poleg vladnih institucij rešujejo tudi številne nevladne, prostovoljske organizacije, prav tako pa se pri tem aktivno vključujejo tudi knjižnice.

Na spletu najdemo kar nekaj zanimivih dogodkov, ki so se odvijali na temo. Tako so lansko leto v Knjižnici Mirana Jarca Novo Mesto v mesecu oktobru organizirali okroglo mizo na temo Begunci: Razbijanje mitov, na kateri so gostje Maja Žunič Fabjančič iz Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, Jerneja Turin, vodja kampanje Amnesty International Slovenije, dr. Marina Lukšič Hacin, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije in nekateri drugi, odgovarjali na vprašanja moderatorke dr. Marijance Ajše Vižintin iz ZRC SAZU, Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ter vprašanja obiskovalcev. Nekaj mitov, o katerih so diskutirali:

- »Prihajajo večinoma moški«.
- »Starši ogrožajo otroke, ko se z njimi podajo na nevarno pot«.
- »Uničili bodo našo kulturo«.
- »Treba je pomagati tam, kjer prihaja do

konfliktov, zakaj prihajajo k nam??«
»Begunci puščajo za sabo smeti in umazanijo«.

Dogodku je sledil še ogled razstave Begunec, migrant, človek. V Mestni knjižnici Kranj je lansko leto v mesecu aprilu Inštitut za delavske študije organiziral pogovor na temo Begunec: solidarnost ali zidovi? Udeleženci so obravnavali številna pereča vprašanja v zvezi z begunsko krizo, med drugim vzroke, ki so pripeljali do nje, kakšna naj bo pravilna reakcija Evrope in Slovenije nanjo ter kaj pomeni vse višja priljubljenost skrajnodesničarskih političnih organizacij. V pogovoru sta sodelovala tudi aktivistka protirasistične fronte Aigul Hakim in Tibor Rutar iz Inštituta za delavske študije. Omeniti velja še dogodek, ki so ga že konec leta 2015 v tej knjižnici organizirali dijaki Gimnazije Kranj.

Vsi ti navedeni primeri kažejo na aktivno udeležbo knjižnic pri reševanju begunske problematike. V Mestni knjižnici Ljubljana smo se odločili, da na pobudo Slovenske filantropije damo na razpolago svoje prostore, v katerih se begunci, ki so nastanjeni v Sloveniji, učijo našega jezika. To se uspešno izvaja že nekaj mesecev, praksa pa kaže, da je potrebno poleg te storitve beguncem omogočiti tudi temeljitejšo spoznavanje knjižnice. V dogovoru s prostovoljci Slovenske filantropije smo pripravili krajšo predstavitev Knjižnice Otona Župančiča, ki je del Mestne knjižnice Ljubljana. Na obisk je prišla družina iz Sirije, poleg prostovoljke Slovenske filantropije pa je bil z njimi še prevajalec, ki ima stalno bivališče v Republiki Sloveniji. Prevod je potekal iz slovenskega jezika v arabščino, ker naši obiskovalci niso do te mere obvladali angleškega jezika, da bi se v njem v celoti sporazumevali. Ko sem jih popeljal po knjižnici, sem sledil temu, kar jih je najbolj zanimalo. Tako sem bolj podrobno predstavil UDK skupino fotografij in skupine, ki se nanjo navezujejo, saj je oče te sirske družine poklicni fotograf in je izrazil željo, da bi si ogledal gradivo s tega področja. Otroke, gre za tri fante, ki so že najstniki, je seveda bolj zanimalo računalništvo, želeli pa so si ogledati tudi gradivo, ki predstavlja našo deželo.

V enourni predstavitvi smo več pozornosti namenili gradivu za učenje slovenskega jezika, prav tako za učenje angleščine, obiskovalce pa je zanimalo tudi, če imamo kakšne knjige v arabskem jeziku.

Prednost sodobne knjižnice pa vidim v tem, da knjižnica ni več le prostor za izposojanje gradiva, temveč je tudi kraj številnih dogodkov kot so delavnice ročnih spretnosti, predavanja, tečaji tujih jezikov..., vse to pa predstavlja nove priložnosti za to ranljivo socialno skupino.

Prav tako so jih zanimali turistični vodiči evropskih dežel, medtem ko je njihova mati z veseljem pregledovala gradivo v povezavi z ročnimi spretnostmi. V enourni predstavitvi smo več pozornosti namenili gradivu za učenje slovenskega jezika, prav tako za učenje angleščine, obiskovalce pa je zanimalo tudi, če imamo kakšne knjige v arabskem jeziku. Ker tega gradiva žal nimamo, smo se odločili, da napravimo krajši seznam, ki bo vseboval predvsem leposlovje v arabščini, gradivo bomo ustrezno opremili in bo namenjeno izposoji. Na ta način želimo pridobiti te ljudi kot bodoče člane naše knjižnice, ki bi se preko izposoje gradiva v svojem materinem jeziku počasi navdušili tudi za izposojanje drugih zvrsti, seveda ob ustreznem znanju jezika.

Prav v tem pa vidim glavni problem: kako vključiti begunce, ki bodo nastanjeni v Republiki Sloveniji, v dejavno članstvo knjižnice, saj je neznanje slovenskega in angleškega jezika kar huda ovira. V prvi vrsti računamo na prostovoljce Slovenske filantropije in še na druge ustrezne službe, ki bodo poskrbele za čim lažjo integracijo beguncev v našo družbo. Brez vsaj osnovnega znanja slovenskega jezika, knjižnica kot socialni prostor za to skupino ljudi ne bo zanimiva. Prednost sodobne knjižnice pa vidim v tem, da knjižnica ni več le prostor za izposojanje gradiva, temveč je tudi kraj številnih dogodkov kot so delavnice ročnih spretnosti, predavanja, tečaji tujih jezikov in še bi lahko našteval, vse to pa predstavlja nove priložnosti za to ranljivo socialno skupino. Naj navedem še tri servise, ki jih imamo v Knjižnici Otona Župančiča in to so Borza znanja, Središče za samostojno učenje in Borza dela. Tudi

ti servisi nudijo številne možnosti preko svojih izobraževanj, ki so potencialno zanimiva za begunce v Sloveniji.

Predvidevam, da bodo ciljna skupina, kateri bomo morali posvečati največ pozornosti, otroci in mladina, ki se bodo želeli čim bolj dejavno vključiti v našo družbo. Knjižnice, ki bodo želele učinkovito izvajati dejavnosti, prilagojene tej ciljni skupini, se bodo morale povezovati tudi z drugimi organizacijami, prostovoljskimi društvi in službami za delo z begunci. Ne smemo pa spregledati dejstva, da gre za majhno in socialno ranljivo skupino uporabnikov, ki bo potrebovala daljši čas za uspešno vključitev v našo družbo. Temu primerno bo tudi delovanje knjižnic, ki bodo morale v načrtovanje svojih dejavnosti za prihodnje obdobje vključiti tudi delo z begunci. Govorimo seveda o tistih knjižnicah, ki se nahajajo v bližini nastanitvenih centrov, ali pa pokrivajo področje, kjer prebivajo te socialno ranljive skupine. Vsekakor bo za tiste knjižnice, ki se bodo odločile za tovrstno delo, najpomembnejše premagati jezikovno pregrado, slediti interesnim dejavnostim, ki bodo zanimive za begunce, predvsem pa poskrbeti za literaturo, ki jo bodo lahko prebirali ti ljudje. Vključevanje begunskih otrok v našo družbo za knjižnice predstavlja dodatne možnosti angažiranja, predvsem v obliki pomoči v času izobraževalnega procesa. Svetovanje pri izboru literature, promocija branja v obliki bralnih skupin, ki so namenjene posebej njim, igralni kotički na oddelku z otroško in mladinsko literaturo, pravljicne ure, prilagojene begunskim otrokom – vse to so dejavnosti, s katerimi lahko pritegnemo to populacijo v knjižnice in tako učinkovito

sodelujemo pri procesu njihovega vključevanja v slovenski prostor.

Marsikaj od naštetega že poteka ali pa se bo v prihodnosti še razvilo, saj se zaposleni v knjižnicah čutimo poklicane, da s svojim delom poleg izobraževalnega, informacijskega in kulturnega poslanstva, uresničujemo tudi socialno poslanstvo in tako omogočimo tem ljudem dostojno življenje. ●

»UDK gre v pravo smer«

Intervju z Aido Slavič

Darija Rozman

Narodna in univerzitetna knjižnica
darija.rozman@nuk.uni-lj.si

V UDK konzorciju delujete že vrsto let. Sodelujete pri mnogih projektih. Katere bi izpostavili?

V uredništvu Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK) sem prvič sodelovala leta 1999 kot doktorska študentka na Univerzitetnem kolidžu v Londonu, in sicer pod mentorstvom profesorice I. C. McIlwaine, takratne urednice UDK. Pomočnica urednice sem bila do leta 2010, ko sem prevzela mesto glavne urednice. Najpomembnejši projekt je bil *Facet Analytical Theory in Managing Knowledge Structure for Humanities*; pri njem sem sodelovala kot znanstvena sodelavka na Univerzitetnem kolidžu v Londonu. Projekt, ki je potekal v okviru Innovation Awards Scheme, je financiral britanski Arts and Humanities Research Board. Kot svoj najljubši projekt naj omenim najnovejši projekt COST (European Cooperation in Science and Technology) Action TD1210 "KNOWeSCAPE - Analyzing the Dynamics of Information and Knowledge Landscapes", ki se zaključuje letos spomladi. Projekt je imel pomembno vlogo pri prepoznavnosti UDK izven bibliografske dejavnosti in je spodbudil veliko koristnih sodelovanj.

Se je UDK razvila v smeri, ki ste jo pričakovali na začetku vašega uredniškega dela?

Da, UDK gre v pravo smer, vendar niso vsi naši projekti tako napredni, kot si osebno želim. Kot glavna urednica si prizadevam zagotoviti prihodnost UDK, ne le z izboljšanjem vsebine sistema, temveč tudi z infrastrukturo za upravljanje UDK, distribucijo in založništvom; ko se bo naša generacija urednikov upokojila, bo le tako lahko zapustila dobro dokumentiran in uporaben klasifikacijski sistem v čim več jezikih za bibliografsko področje in tudi izven njega. Cilj je odvisen od več dejavnikov, med katere sodi sodelovanje s knjižnicami in z uporabniki UDK. Glede

na pomanjkanje sredstev v času svojega urednikovanja se je vedno postavljalo vprašanje reševanja in obravnave prednostnih nalog. Razumljivo je, da so v okoliščinah, ko je delo osredotočeno le na eno področje in tudi napreduje le na enem področju, dela na drugih področjih začasno ustavljena. Na primer pri izpopolnjevanju podatkovnega modela ter migraciji podatkov v boljši in zmogljivejši sistem za upravljanje UDC MRF smo morali preložiti nove izdaje glavne referenčne datoteke. Tudi pri razvijanju spletnega vozlišča UDK in prevajalske baze UDC MRF kot njegove zaledne funkcije smo morali ustaviti nekatere večje revizijske projekte. Ker je bilo tem projektom namenjeno toliko dela, je bilo malo časa za načrtovanje in več dela na terenu ter sodelovanja s knjižnicami. Ni težko razumeti, da lahko postaneš potrj zaradi dela, ki ga ni bilo mogoče opraviti. Del projekta, povezanega z infrastrukturo za podporo založništvu in ohranjanju večjezičnih podatkov UDK, je bil zelo uspešen – z zelo omejenimi sredstvi smo dosegli veliko. V Konzorcij UDK so kot nove članice pristopile nacionalne knjižnice. Verjamem, da bo to imelo zelo pomembno vlogo za prihodnost UDK. Toda uspeh lahko zasenčijo številne nedokončane naloge. Moja še neizpolnjena želja je, da bi bil dosežen večji napredek pri vzpostavitvi in dogovoru o teoretičnem okviru za razvoj vsebin UDK in predstavitev modela, kot tudi oblikovanje dolgoročne politike razvoja UDK. Zelo si prizadevam, da bi se delo čim prej začelo.

Kakšna je po vašem mnenju vloga UDK za nadaljnji razvoj organizacije znanja in knjižnic?

Verjetno bosta področji uporabe UDK opredelili prihodnost klasifikacije v knjižnicah. Prvo področje je povezano s tradicionalno vlogo v knjižnicah – dokler

bodo potrebovale prost dostop do zbirk in/ali sistematično ureditev zbirk za brskanje in navigacijo, je lahko UDK pomemben. Drugo področje se nanaša na uporabo UDK za boljši vsebinski dostop do že obstoječih zbirk. Strokovnjaki za semantični splet ugotavljajo, da so sistemi za organizacijo znanja, ki podpirajo okolje odprtih podatkov, vse pomembnejši zaradi osupljivega števila informacij in velikih podatkovnih množic, ki jih bo treba predstaviti – lahko vizualno – z brskanjem ali z navigacijo.

Z nedavnim razvojem podatkov, povezanimi s knjižnico in številnimi sistemi organizacij znanja, ki so objavljeni kot nabori podatkov (vključno z UDK), se odpirajo nove priložnosti za uporabo semantike, shranjene v knjižničnih metapodatkih, ter za boljše in bolj smiselno povezavo med informacijskimi viri na spletu. UDK je z univerzalno pokritostjo in strukturiranjem po področjih uveljavil povezave z izobraževalnimi in znanstvenimi podatki: veliko je starih podatkov, za katere se bodo končni uporabniki (študenti, akademska in raziskovalna skupnost) zanimali tudi v prihodnosti.

Veliko digitalnih virov morajo še prispevati institucije, pristojne za kulturno dediščino. Na mnogih področjih imajo pomembno vlogo digitalni kontrolirani slovarji s področja humanistike, pri katerih imajo odločilno vlogo organizacije znanja. Na tem področju ima knjižničarski poklic odločilno vlogo: končno lahko vodi in ne le sledi nastajajočim trendom. Vloga UDK pri prostem dostopu do zbirk ali pri integraciji informacijskega prostora zagotovo ne bo poniknila čez noč.

Nekateri se sprašujejo, zakaj je v današnjih kriznih razmerah sploh treba zapravljati denar za klasifikacijo knjižničnega gradiva.

■ Aida Slavić je glavna urednica Univerzalne decimalne klasifikacije UDK in dela za Konzorcij UDK v Haagu (Nizozemska). Odgovorna je za razvoj in vzdrževanje sistema, je urednica uradne revije UDK Extensions & Corrections to the UDC, glavna urednica UDC Online Hub in vodja projekta Multilingual UDC Summary. Aida Slavić je tudi izredna profesorica na Oddelku za informacijske in komunikacijske znanosti Filozofske fakultete v Zagrebu.

Morda bo to kmalu veljalo tudi za vse postopke bibliografske kontrole. Če se bo zniževanje sredstev za knjižnice nadaljevalo, bo na koncu to stalo več, kot si knjižnice lahko privoščijo. V času, ko lahko vse najdemo na spletu, se že postavljajo vprašanja o potrebi po knjižnicah. Takšna mnenja moramo izpodbijati – institucije, pristojne za kulturno dediščino, po vsem svetu financirajo državljani, da bi zagotovili izvajanje pomembnih nalog za razvoj države na področju kulture, izobraževanja in znanosti. Vloga knjižnice ni pomembna le pri ohranjanju, ampak tudi pri posredovanju in razširjanju znanja in pri podpiranju izobraževanja in raziskovanja. Lahko trdimo, da so pomemben dejavnik pri dostopu in iskanju informacij. V organizaciji znanja so bile večine in

orodja knjižničarjev vedno med najbolj dragocenimi strokovnimi pridobitvami knjižnic, ki poklic knjižničarja postavlja pred druge informacijske poklice. Svojim sposobnostim in znanjem se ne smemo odpovedati vsakokrat, ko nekdo dvomi o njihovi vrednosti: moramo biti samozavestni! Pogosto primeri iz ZDA kažejo, kako Deweyeva decimalna klasifikacija v ameriških javnih in šolskih knjižnicah pomaga otrokom pri razumevanju prostora znanja in podpira njihovo uvajanje v izobraževalni sistem. Kljub tehnološkemu razvoju, zaradi katerega naj bi postale knjižnice manj pomembne, se v zadnjih 20-ih letih število projektov za indeksiranje in klasifikacijo ni zmanjšalo. Zanimiv razvoj poteka tudi v knjižnicah nemško govorečih držav. Leta 2003 je na konferenci IFLA (Boston), knjižničar nemške nacionalne knjižnice govoril o začetkih prevajanja Deweyeve klasifikacije. Poudaril je, da so se za to odločili kljub dejstvu, da nemške knjižnice verjetno ne bodo uporabljale klasifikacije. Takoj, ko je bila Deweyeva klasifikacija prevedena v nemščino, se je njen položaj spremenil – je med najpomembnejšimi knjižničnimi orodji; spodbudila je že več projektov ter odprla številne možnosti za boljši dostop do vsebin. Drugi primer je švicarska nacionalna knjižnica, ki se je odločila, da ne potrebuje klasifikacije; klasifikacijske vrstilce je nadomestila z besedno razlago, vendar pa so sčasoma ugotovili, da je klasifikacija potrebna.

Kakšni so načrti za nadaljnji razvoj UDK?

Pripravlja se razvoj UDK na več področjih. Zelo pomemben je razvoj vsebin, izboljšanje terminologije. Načrtujemo revizijo nekaterih zastarelih kategorij, na primer knjižnične in informacijske znanosti, psihologije ter skoraj vseh naravoslovnih ved (predvsem kemije). Prav tako se zavedamo pomanjkanja terminologije v skupini 7, zato načrtujemo izboljšanje na tem področju. Pri tem je najbolj pomembna skrb za uvajanje takšnih sprememb, ki ne bodo negativno vplivale na knjižnično zbirko in bodo knjižnicam zagotavljale boljši način upravljanja skladnosti in opredelitve pojmov. Med

najpomembnejšimi projekti, ki smo jih pripravili, je preslikava med UDK in drugimi slovarji ter tudi dostop do UDK preko povezanih podatkovnih storitev.

Kaj pričakujete od letošnjega mednarodnega seminarja z naslovom "Faceted Classification Today: Theory, Technology and End Users" v Londonu? Kako to, da ste se odločili izpostaviti fasetnost UDK?

V organizacijah znanja odpirajo fasetne sheme veliko vprašanj – na številna je še treba odgovoriti. Želimo, da bi konferenca ovrednotila fasetno analitično teorijo (uvedeno že leta 1957) in ocenila njen pomen v sodobnem informacijskem kontekstu. O načrtu za fasetiranje UDK je tekla beseda že v 70-tih letih prejšnjega stoletja, in sicer v več poročilih glavnega odbora FID (Federation for Information and Documentation). Prve popolne fasetne sheme kot posledice tega pristopa so vrstilci za jezike in književnost v letu 1989. Z ustanovitvijo konzorcija leta 1992 naj bi se po fasetnem principu celotni UDK spremenil v desetih letih. O posameznih projektih uvedbe faset v skupino Medicina in skupino Verstva je bilo objavljenih že več člankov. Vendar pa doslej opravljeno delo postavlja več vprašanj, kot je dalo odgovorov, zato menimo, da je lahko ta konferenca odlična priložnost za ponovno preučitev modela fasetne klasifikacije.

Ali so danes interesi uporabnikov tisti, ki narekujejo razvoj? Mar nista tehnologija in kapital dejavnika, ki vsiljujeta rešitve?

Interesi uporabnikov morajo biti v središču pozornosti knjižnice in informacijskih storitev – niso nekakšna zunanja, spreminjajoča in moteča sila, ki negativno vpliva na knjižnice. So os, okoli katere se vrtijo knjižnične storitve: med njimi in ponudniki storitev naj bi potekal odprt komunikacijski kanal. Pričakuje se, da je knjižnično osebje visoko usposobljeno, da zelo dobro pozna zbirke in se zaveda svoje sposobnosti pri odkrivanju znanja. Uporabniki pridejo zaradi težav pri pridobivanju informacij, o knjižničnem bogastvu pa vedo malo, ali pa ne vedo ničesar. Knjižničarji moramo biti bolj

dejavni pri oblikovanju in prilagajanju svoje ponudbe in storitev. Veliko tega, kar lahko nudimo (nove ideje za predstavitev zbirk, boljše iskanje pri zadovoljevanju potreb uporabnikov), ne sme biti odvisno od finančnih sredstev, temveč

od strokovnih pristojnosti in ureditve informacijskega znanja. Še pred dvema desetletjema ali tremi je bila informacijska tehnologija težko dostopna, danes pa je skoraj brezplačna in preprosta za uporabo pri trženju strokovnega znanja knjižnice in

njenih virov. Socialne spletne aplikacije so odprle nove poti informacijskim kanalom za pridobivanje povratnih informacij in pomoč knjižničnih uporabnikov (npr. prek množičnega zunanjega izvajanja) kot tudi cenovno dostopno trženje ter opozarjanje na pogosto slabo poznane dele zbirk.

Irena Sešek, Darija Rozman

Univerzalna decimalna klasifikacija

Univerzalno decimalno klasifikacijo (UDK) uporabljajo v knjižnicah po vsem svetu. Po zadnjih podatkih se UDK uporablja v približno 130 državah, od tega v Evropi v več kot 40 državah (več kot 140.000 knjižnic). V več kot 25 državah je to edini sistem za klasifikacijo.

Več informacij je dostopno na: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=users_worldwide.

UDK Konzorcij je nastal leta 1992 in ima sedež v nizozemski nacionalni knjižnici v Haagu (Koninklijke Bibliotheek: <https://www.kb.nl/en>).

Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) je postala članica UDK Konzorcija leta 2014 in ima svojega predstavnika v Upravnem odboru (Executive Committee) in v Svetovalnem odboru (Advisory Board).

6. februarja 2017 je potekal sestanek Upravnega odbora v NUK. Na sestanku so bile izvedene tudi volitve: za novega predsednika Upravnega odbora je bil izvoljen John Akeroyd, za blagajnika pa Marie Balikova.

V Sloveniji uporabljamo univerzalno decimalno klasifikacijo v vseh vrstah knjižnic. Letos mineva dvajset let odkar uporabljamo seznam UDK vrstilcev v obveznem polju za vsebinsko obdelavo v formatu COMARC (675c) in deset let odkar uporabljamo slovenski prevod spletne izdaje UDCMRF: Univerzalna decimalna klasifikacija: elektronska izdaja (<http://udcmrf2011.nuk.uni-lj.si/Predstavitev.aspx>).

V letu 2016 smo v NUK zabeležili 164 naročnikov UDK, od tega tretjino v splošnih knjižnicah, tretjino v visokošolskih knjižnicah in ostalo v knjižnicah srednjih in osnovnih šol in v drugih institucijah. NUK skrbi tudi za izobraževanje in redno organizira brezplačne tečaje Predstavitev in uporaba elektronske izdaje tabel Univerzalne decimalne klasifikacije. Na tečajih udeležence seznanimo z zgradbo, uporabo in novostmi elektronske izdaje UDCMRF2011 ter predstavimo priročnik Univerzalna decimalna klasifikacija. Naslednji tečaj bo 17. maja 2017 (http://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/Program_izobrazevanja_2017_0.pdf).

Zadnja angleška elektronska izdaja tabel UDK, imenovana UDCMRF, je izšla leta 2011, naslednja izdaja UDCMRF 13 je načrtovana za leto 2018. NUK je objavil že tri slovenske elektronske izdaje (2007, 2011, 2014). Naslednji prevod je načrtovan po objavi UDCMRF 13.

Redne spremembe vrstilcev so objavljene v reviji Extensions & Corrections. V letu 2016 je Upravni odbor sprejel sklep, da bo od 2017 revija izhajala samo še v spletni obliki.

Letos bo že šestič organiziran bienalni mednarodni UDK seminar. Konference so posvečene napredku in razvoju pri raziskavah na področju dokumentarno-bibliografske klasifikacije in njihovi uporabi v omrežnem okolju. Tema letošnje konference v Londonu (14. – 15. 9. 2017) je: Faceted Classification Today: theory, technology and end users. Več informacij dostopno na: <http://seminar.udcc.org/2017/>.

Gospodarsko-finančna kriza je precej okrnila financiranje knjižnic. Katere države, po vašem mnenju, vodijo pri organizaciji in posredovanju znanja?

Področje delovanja organizacije znanja je specifično, ker v njej pogosto prevladujejo posamezni raziskovalci; včasih so lahko projekti in raziskovalci iz držav, ki ne namenjajo veliko sredstev za financiranje raziskav na tem področju. Zagotovo so knjižnice v ZDA najboljše financirane, imajo vsa potrebna sredstva in so zato prisotna pri vseh raziskavah organizacije znanja. Na raziskave, ki jih financira OCLC, je treba vedno računati. Toda na področju organizacije znanja "prevlada" ne pomeni vedno odličnosti. Značilen je primer Češke, ki je bila zaradi močne ekipe v oddelku indeksiranja vedno zelo uspešna na tem področju, predlagala je projekte in ponudbe za finančna sredstva EU. Nemčija je po prevodu Deweyeve klasifikacije zelo aktivna pri spodbujanju klasifikacije v drugih nemško govorečih državah, projekte o preslikavi je predstavila na številnih konferencah itd. Druge države, kot so Velika Britanija, Nizozemska in skandinavske države, odlično izvajajo zanimive projekte s področja digitalne humanistike, kibernetičnih raziskav, scientometrije, bibliometrije, rudarjenja znanj. Veliko teh projektov zadeva organizacije znanja, a so jih knjižnice zelo redko uvedle.

Kot doktorica informacijskih znanosti zagotovo spremljate tudi aktualne razprave o odprtem dostopu. Kakšno je vaše mnenje o odprtem dostopu?

Internet sem začela uporabljati v 90-tih letih prejšnjega stoletja, ko sem bila podiplomska študentka in raziskovalka. Takrat sta k rasti vsebine interneta prispevali predvsem akademska in raziskovalna skupnost. Ideja delitve, odprtosti in dostopa do raziskovalnih sredstev je bila takrat nekaj naravnega;

pri odprtem dostopu gre kot za vrnitev k najboljšim vrednotam interneta. Vse svoje razprave in literaturo, povezano z UDK, za katero sem imela dovoljenje, sem objavila v odprto dostopnih zbirkah. Čeprav vemo, da bo odprti dostop veljal tudi v prihodnosti, se zavedamo, da se kultura v akademskih in raziskovalnih skupnostih spreminja zelo počasi; v številnih državah še velja, da so članki, objavljeni v tržno naravnanih revijah, pravilo za napredovanje v akademski karieri. Verjetno bo treba še nekoliko počakati, da bo model dozorel in postal širše sprejet.

Kaj bi sporočili slovenskim knjižničarjem?

Slovensko knjižničarstvo je lahko ponosno, saj ste bili kot stroka vedno v ospredju in imate velik ugled v mednarodni skupnosti. V preteklosti smo knjižničarji (v lastni državi) zelo težko branili našo strokovno usposobljenost, potrebo po vlaganju v poklicno usposabljanje, izobraževanje, v knjižnične zbirke ali v infrastrukturo. Dejstvo je, da se morajo danes tehnologiji prilagoditi vsi poklici, kar velja tudi za knjižničarstvo, in to je morda njena pozitivna stran.

S spletno tehnologijo in oblikovanjem globalnega informacijskega prostora postajajo bolj cenjeni knjižnični viri in strokovno znanje knjižničarjev.

Naše znanje na področju katalogizacije in klasifikacije, poznavanje orodij in standardov je na voljo vsem, tako da nas bodo prepoznali, cenili in posnemali. Na svoje delo moramo biti ponosni in braniti temeljne vrednote naše strokovne usposobljenosti. Postati moramo bolj dejavni pri predstavljanju svojega znanja in pri ozaveščanju. Vse več je projektov digitalizacije, veliko dragocenih in do nedavno nedostopnih zbirk kulturne dediščine zahteva dobro indeksiranje vsebine in dobre metapodatke. Splet čaka, da ga obogatimo s svojimi prispevki. ●

Knjižničarska dejavnost na Hrvaškem

Petruša Miholič
Univerza na Primorskem
Univerzitetna knjižnica
petrusa.miholic@upr.si

Za potrebe analize stanja slovenskega visokošolskega knjižničarstva in primerjave stanja v drugih (sosednjih) državah, so v nadaljevanju predstavljeni zbrani podatki za sosednjo Hrvaško. Pri raziskovanju hrvaških visokošolskih knjižnic, sem ugotovila, kako imamo v Sloveniji dobro organizirano knjižničarsko mrežo in zbiranje podatkov, zato je za nadaljnji razvoj in smer v katero se želimo razvijati, strategija ne samo dobrodošla, ampak predvsem nujno potrebna.

Znanstveno področje	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014
Naravoslovje	7779	6650	6863	7291	7531	7049
Tehnika	39361	40168	41347	44192	42442	38786
Biomedicina in zdravstvo	11921	12480	14092	15729	15818	15288
Biotehnologija	9246	8977	9146	9542	9805	9098
Družboslovje	86925	86792	89089	86539	79249	74000
Humanistika	14889	14350	14467	14138	13983	12945
Umetnost	2096	2194	2115	2254	2253	2266
Interdisciplinarno	2359	1616	1924	2469	2510	2515
Skupaj	174576	173227	179043	182154	173591	161947

Tabela 1. Študenti v javnih visokošolskih zavodih po znanstvenem področju, 2008/2009–2013/2014.

Tabela 2. Število zaposlenih na javnih univerzah.

Ime visokošolskega zavoda	Sedež visokošolskega zavoda	Število visokošolskih učiteljev in raziskovalcev	Število visokošolski učiteljev, raziskovalcev in strokovnih sodelavcev
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	Osijek	750,43	1085,68
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	Pula	121	169
Sveučilište Sjever	Koprivnica	82,02	92,02
Sveučilište u Dubrovniku	Dubrovnik	98,22	151,22
Sveučilište u Rijeci	Rijeka	798,78	1178,78
Sveučilište u Splitu	Split	821,1	1180,05
Sveučilište u Zadru	Zadar	250,3	412,35
Sveučilište u Zagrebu	Zagreb	3651,68	5397,92
Skupaj		6573,53	9667,02

Na Hrvatskem, za razliko od Slovenije, nimajo enotnega vzajemnega knjižničnega kataloga, prav tako nimajo vzpostavljenega rednega zajemanja statističnih podatkov o delovanju knjižnic.

Na Hrvatskem je, po podatkih Agencije za znanost in visoko šolstvo (<http://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/odabir.html>), 132 javnih in privatnih visokošolskih in višješolskih zavodov, od tega je 8 javnih univerz (Osijek, Pula, Koprivnica, Dubrovnik, Reka, Split, Zadar in Zagreb) znotraj katerih je 82 fakultet in akademij.

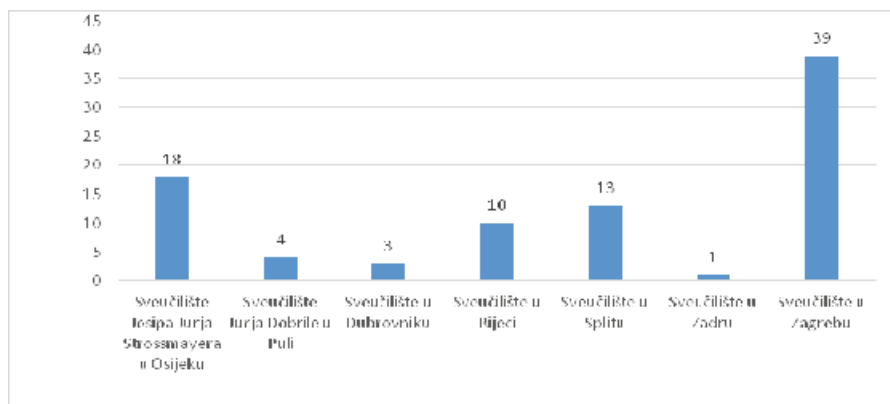
V Tabeli 1 je prikazano število študentov po posameznih znanstvenih področjih v javnih visokošolskih zavodih za šestletno obdobje 2008/2009 – 2013/2014 (<https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/statistike>).

Število visokošolskih učiteljev in raziskovalcev ter sodelavcev na posamezni javni univerzi prikazuje Tabela 2. Povzeto je s spletne strani Agencije za znanost in visoko šolstvo (<http://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazisasastavnicom.html?sifravrst=1&sastavnica=false>) na dan 9. 12. 2016.

Na Hrvatskem, za razliko od Slovenije, nimajo enotnega vzajemnega knjižničnega kataloga, prav tako nimajo vzpostavljenega rednega zajemanja statističnih podatkov o delovanju knjižnic. Podatki so tako nezanesljivi in bolj informativne narave (Dolgan Petrič, 2015).

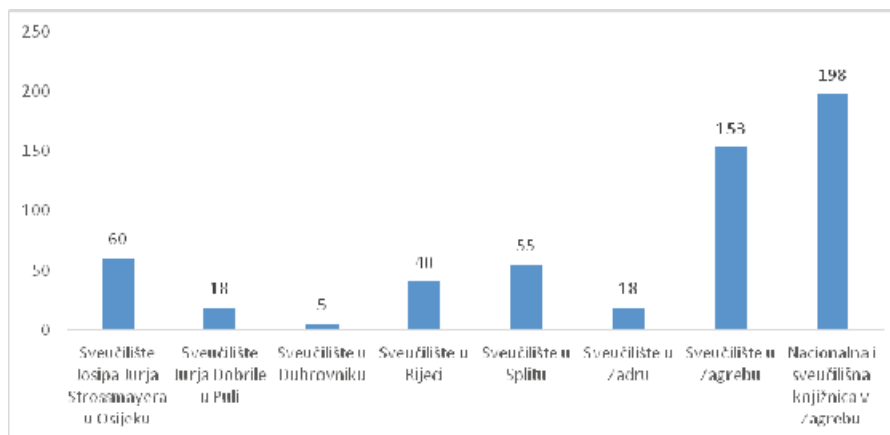
V okviru Nacionalne i sveučilišne knjižnice v Zagrebu deluje matična služba za visokošolske in specialne knjižnice, ki občasno pripravlja analizo stanja. Zadnja je bila leta 2012 in je bila predstavljena tudi na 14. dnevih specialnih in visokošolskih knjižnic v Lovranu, maja 2015 (Majstorović, 2013).

V nadaljevanju je predstavljen povzetek iz omenjene analize za 7 univerz. Osmo univerza s sedežem v Koprivnici je

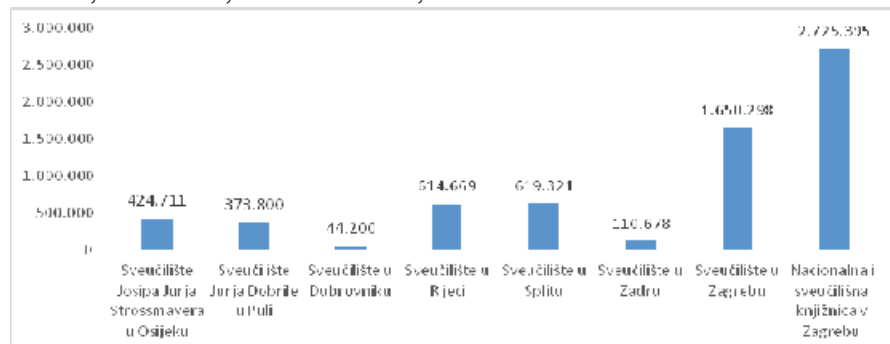

Graf 1. Število knjižnic v javnih visokošolskih zavodih.

Graf 2. Število strokovnih knjižničnih delavcev.

Graf 3. Knjižnična zbirka v javnih visokošolskih knjižnicah.

Vprašanja iz anketnega vprašalnika / Knjižnice visokošolskega zavoda in Narodna in univerzitetna knjižnica Zagreb	Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	Sveučilište u Dubrovniku	Sveučilište u Rijeci	Sveučilište u Splitu	Sveučilište u Zadru	Sveučilište u Zagrebu	Skupaj (brez Nacionalne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu)	Nacionalna i sveučilišna knjižnica v Zagrebu	SKUPAJ
skupno število knjižnic	18	4	3	10	13	1	39	88	1	89
število strokovnih delavcev	60	18	5	40	55	18	153	349	198	547
pomožni knjižničar	16,5	4		7	22	4	34	87,5	75	162,5
knjižničar	4	2	1	7	5	1	24	44	10	54
diplomirani knjižničar	34,5	10	4	24	24	13	78	187,5	79	266,5
višji knjižničar	3,5	1		2	1		13	20,5	18	38,5
knjižnični svetovalec	1,5	1			3		4	9,5	16	25,5
MR	1	1		2	2		11	17	24	41
DR	4	1		2	3		6	16	8	24
knjige (enote)	424.711	373.800	44.200	614.669	619.321	110.678	1.650.298	3.218.356	2.725.395	5.943.751
časopisi (naslovi)	8.473	5.749	162	15.661	10.377	1.500	27.240	58.785	28.000	86.785
dostop do baz podatkov (lastna sredstva)	2	4		13	2	2	13	36	3	39
prirast knjig v 2011 (enote)	12.081	8.665	884	13.111	15.240	3.353	43.493	96.827	9.004	105.831
naročeni tiskani časopisi v 2011 (naslovi)	1.910	50	103	524	421	57	1.240	4.305	150	4.455
prostorska problematika	13	4	3	7	8	1	30	66		66
izvajanje zaščite gradiva	2	1		5	8		9	25	1	26
ročne inventarne knjige	17	4	3	7	10		30	71	0	71
računalniške inventarne knjige	1			5	9	1	24	40	1	41
ločene inventarne knjige glede vrste gradiva	15	1	2	9	13	1	26	67	1	68
vodi se inventarna knjiga	13	4	1	6	9	1	27	61		61
knjižnica ima pravilnik o delu	11	4	1	10	9	1	31	67	1	68
ustanovljen knjižnični odbor	11			10	10	1	27	59		58
vodja knjižnice je član upravnega telesa zavoda	2	1		4	6		11	24		23
ocena o sodelovanju z dekanom/rektorjem/vodjo:										
1										
2			1		3		2	6		7
3	2	1	2	3	2		8	18		16
4	9	2		3	1	1	14	30		19
5	5	1		3	6		11	26		22

Tabela 3. Analiza stanja visokošolskih knjižnic, 2011.

Pri raziskovanju hrvaških visokošolskih knjižnic, sem ugotovila, kako imamo v Sloveniji dobro organizirano knjižničarsko mrežo in zbiranje podatkov, zato je za nadaljnji razvoj in smer v katero se želimo razvijati, strategija ne samo dobrodošla, ampak predvsem nujno potrebna.

Strategija razvoja slovenskih visokošolskih knjižnic

S strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) je jeseni 2016 prišla pobuda za oblikovanje Delovne skupine za pripravo strategije razvoja visokošolskih knjižnic.

V Delovno skupino za pripravo strategije razvoja visokošolskih knjižnic je ministrica MIZŠ, **dr. Maja Makovec Brenčič**, s sklepom imenovala naslednje člane: **dr. Eriko Rustja** (MIZŠ), **Marijo Bergant** (MIZŠ), **dr. Vesno Čopič** (MIZŠ), **Marjana Gujtmána** (Ministrstvo za kulturo), **dr. Evo Kodrič Dačić** (Narodna in univerzitetna knjižnica), **mag. Mira Pušnika** (Centralna tehniška knjižnica), **dr. Mojco Kotar** (Univerza v Ljubljani), **dr. Zdenko Petermanec** (Univerza v Mariboru), **mag. Petrušo Miholič** (Univerza na Primorskem) in **Mirana Petka** (IZUM).

Delovna skupina ima dve ključni nalogi: pripravo strategije razvoja visokošolskih knjižnic in oblikovanje vsebinskih predlogov knjižnične dejavnosti na področju visokega šolstva za novi Zakon o visokem šolstvu.

Kot vsaka strategija, tudi strategija visokošolskih knjižnic potrebuje analizo stanja, tako slovenskih visokošolskih knjižnic kot pregled stanja knjižnične dejavnosti primerljivih (sosednjih) držav.

Za ta namen je bila znotraj Delovne skupine imenovana podskupina, ki bo pripravila potrebno analizo. V Sloveniji imamo v okviru Centra za razvoj knjižnic urejeno letno poročanje slovenskih knjižnic s pomočjo informacijskega sistema BibSiSt.

Za celotno sliko in pripravo analize stanja visokošolskih knjižnic nam za pripravo analize obstoječi (kvantitativni) podatki niso bili dovolj, zato je bilo s strani MIZŠ poslano vabilo visokošolskim knjižnicam za sodelovanje v anketnem vprašalniku o kvalitativnih kazalcih uspešnosti delovanja visokošolskih knjižnic. Anketni vprašalnik o kvalitativnih kazalcih uspešnosti delovanja visokošolskih knjižnic so pripravili kolegi iz Univerzitetne knjižnice Maribor in vsebuje vprašanja, povzeta po naboru kvalitativnih kazalcev iz strokovnih priporočil za visokošolske knjižnice (Strokovni, 2012).

bila ustanovljena maja 2015, zato je v omenjeni analizi še ni. V nacionalnem univerzitetnem prostoru deluje 89 knjižnic (skupaj z Narodno in univerzitetno knjižnico v Zagrebu). Graf 1 prikazuje število knjižnic na posamezni univerzi.

V knjižnicah javnih visokošolskih zavodov dela 546 strokovnih knjižničarjev (25,5 knjižničnih svetovalcev, 38,5 višjih knjižničarjev, 266,5 diplomiranih knjižničarjev, 54 knjižničarjev in 161,5 pomožnih knjižničarjev) (Graf 2).

Knjižnična zbirka visokošolskih knjižnic javnih univerz zajema 5.943.596 enot (Graf 3) in 27.240 naslovov tekočih publikacij. V letu 2011 je bilo nakupljeno 95.660 enot knjižnega gradiva in 2.545 naslovov tekočih publikacij (domaćih in tujih).

V začetku leta 2012 je Strokovni svet univerzitetnih matičnih knjižnic sprejel odločitev o zbiranju podatkov knjižnic s pomočjo anketnega vprašalnika, ki so ga posredovali javnim visokošolskim knjižnicam junija 2012. Rezultati anketnega vprašalnika so zbrani v Tabeli 3.●

Literatura:

- Dolgan Petrič, M. (2015). Knjižnice – kam in kako naprej? – 14. dnevi specialnih in visokošolskih knjižnic, Lovran, 13. – 16. 5. 2015. Knjižničarske novice 25, št. 4/5, str. 18–20.
- Majstorovič, Z. (2013). Analiza stanja nacionalnog sveučilišnog knjižničnog sustava. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Matična djelatnost za visokošolske i specialne knjižnice. Pridobljeno 9. 12. 2016 s spletne strani: <http://www.nsk.hr/maticna-sluzba-za-sveucilisne-visokoskolske-knjiznice/>.
- Strokovni standardi in priporočila za organizacijo, delovanje in evalvacijo visokošolskih knjižnic (za obdobje 2012–2012). (2012). Ljubljana, Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Pridobljeno 31. 1. 2017 s spletne strani: (http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/zakonodaja/Veljavni/kultura/STANDARDI_visokosolske_knjiznice_14052012_sprejeti_objava_OBDOBJE.pdf).

Sekcija za specialne knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije
organizira strokovno srečanje

Dan specialnih knjižnic 2017

"Kje so tiste stezice": komunikacijske poti v specialni knjižnici

Slovenski etnografski muzej (Upravna muzejska hiša),
Metelkova 2, Ljubljana, četrtek, 25. maj 2017

Program

- 8.30 - 9.00 Registracija udeležencev
- 9.00 - 9.05 Pozdravni nagovor
Maja Vavtar, Vrhovno sodišče RS, Centralna pravosodna knjižnica
- 9.05 - 9.50 **"En komad internega komuniciranja, prosim"**
Katja Kek, Taktik
- 9.50 - 10.20 **Izzivi in koristi uporabe družbenih medijev v knjižnicah**
mag. Sergej Lah, IZUM
- 10.20 - 10.40 **Znanost za vsakogar: pomen knjižnic pri popularizaciji znanosti**
mag. Miro Pušnik, CTK
- 10.40 - 11.10 Odmor
- 11.10 - 11.30 **Zagovorništvo v knjižnici**
Breda Karun, Mestna knjižnica Kranj
- 11.30 - 11.50 **Proglasitev zagovornika specialnih knjižnic**
Dr. Luka Vidmar, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede
- 11.50 - 12.20 **Dobra praksa iznajdljivih**
Borut Kirar, FDV ODKJG ; Andreja Potočnik, Ustavno sodišče RS; mag. Maja Peteh, Gozdarska knjižnica; Mojca Račič, Slovenski etnografski muzej

Dodatne informacije: maja.vavtar@sodisce.si;
<http://www.zbds-zveza.si/>

»Revija bi morala biti brezplačna in vsem dostopna«

Mojca Trtnik

urednica KN

mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si

Analiza odgovorov na vprašalnik o kakovosti Knjižničarskih novic.¹

Knjižničarske novice so z vami že 26 let. V tem času so doživljale številne preobrazbe; menjavala se je tehnična oblika revije, menjali so se odgovorni uredniki ter člani uredniškega odbora in ne nazadnje, sčasoma so se spreminjale tudi teme, ki so jih Knjižničarske novice obravnavale. Ne glede na pretakanje let pa smo sledili viziji, na katero smo ponosni, in sicer, da Knjižničarske novice ostanejo osrednji knjižničarski "newsletter", ki služi knjižničarjem kot priročni, pregledni in tudi iskrivi informator po dogajanju v slovenskem knjižničarstvu.

Ob 25-letnici revije smo se, v želji po dvigu kakovosti, odločili, da izvedemo anketo o zadovoljstvu in kakovosti Knjižničarskih novic in da v anketo vključimo le bralce revije, saj menimo, da so prav ti tisti, ki lahko ocenjujejo kakovost revije. Pobude nekaterih knjižničarjev pa so nam dale misliti, da bi bilo v prihodnosti smiselno opraviti anketo tudi med tistimi knjižničarji, ki Knjižničarskih novic ne berejo. Ampak kot rečeno: v prvi vrsti nas je zanimalo, kaj nam sporočate vi, bralci Knjižničarskih novic.

Anketni vprašalnik je v celoti izpolnilo 67 anketirancev. Tisti, ki ste med njimi – hvala vam! Bili ste slišani in vse vaše predloge smo skrbno prebrali. Pomagali ste nam videti naše slabosti in nas opozorili na nekatere prednosti ter nam dali nekaj koristnih iztočnic za novo pot. V nadaljevanju vam bomo predstavili le nekaj glavnih poudarkov, celotna analiza pa je javnosti na voljo v uredništvu Knjižničarskih novic.

Največ izmed vas Knjižničarske novice prejema v tiskani obliki (45 %). Tisti, ki jih prejimate tako v elektronski kot tiskani obliki pa raje posežete po tiskani (76 %). Kot razlog za to ste največkrat navedli, da za branje ne potrebujete elektronske naprave in da revijo lahko berete kjerkoli ter kadarkoli.

Knjižničarske novice ste ocenili s slabo štirico (srednja vrednost odgovorov je bila 3,7; najvišja možna ocena je 5,0), kar nas navdaja z zadovoljstvom, a nas hkrati tudi postavlja pred izziv postati še boljši.

V segmentih uredniškega dela, kjer nam niste ravno izrekli "zaupnice" se znajde ažurnost izhajanja (srednja vrednost 3,1), regijska pokritost prispevkov (srednja vrednost 3,5) in aktualnost prispevkov (srednja vrednost 3,6); vendar nas opogumlja, da ste vse naštetost še vedno ocenili s povprečno oceno nad 3,0, ki je nekako sredina. Še posebno pa nas

veseli, da ste v preteklem letu dobro sprejeli oblikovno prenovo tiskane izdaje Knjižničarskih novic, dizajn revije ste ocenili kar z 4,1.

Vsebine, ki jih najraje berete so: strokovne teme (84 %), poročila o novih trendih v knjižničarstvu (69 %) ter poročila iz družabnega in strokovnega dogajanja v slovenskih knjižnicah (62 %). Pozvali ste nas tudi k uvedbi novih rubrik. Pogrešate predvsem več primerov dobrih praks v slovenskih knjižnicah in še več poudarka na strokovni tematiki. Želeli bi si tudi večje pokritosti dogajanja v knjižnicah po Sloveniji in tudi v svetu.

Dobra polovica (52 %) vas je tudi že sodelovala kot piscev prispevkov za Knjižničarske novice. Tisti, ki prispevka še niste objavili, kot najpogostejši razlog za to navajate neizkušenost s pisanjem in pomanjkanje časa oziroma pomanjkanje zanimivih tematik. Ker verjamemo, da se vsaka, še tako močna ovira lahko premaga vas opogumljamo, da se čim prej podate na pot pisanja. Prepričani smo, da v sebi nosite še mnogo zgodb in morda so prav tiste, ki se vam zdijo nezanimive za drugega lahko izjemno dragocene! Večina izmed vas, ki ste za revijo že pisali (62 %) ste bili z delom uredništva zadovoljni, preostali (35 %) pa bi si želeli hitrejšo objavo prispevka v Knjižničarskih novicah. Neažurnost je tudi za nas zelo občutljiva točka in trudimo se, da vaši prispevki kar najhitreje zaživijo v reviji. Realnost urednikovanja pa je takšna: več kot dobimo prispevkov, hitreje lahko pripravimo novo številko. Prav želja po pravočasnem izhajanju revije nas je nagovorila, da z novim letnikom (letnik 27) Knjižničarske novice spreminjamo v

Prepričani smo, da v sebi nosite še mnogo zgodb in morda so prav tiste, ki se vam zdijo nezanimive za drugega lahko izjemno dragocene!

dvomesečnik. Zato smo vas tudi vprašali, ali se vam zdi prav, da obdržimo obstoječo naročnino. 39 % vas meni, da naročnina lahko ostane enaka, medtem ko se 61 % izmed vas zdi ohranitev obstoječe cene neprimerna (znotraj te skupine vas štiri petine meni, da to velja predvsem za tiskano in dobra polovica predvsem za elektronsko verzijo Knjižničarskih novic). V zadnjih letih smo na uredništvo prejeli kar nekaj pobud, da morajo Knjižničarske novice postati odprto dostopna revija. Velika večina vseh (62 %) se vas s tovrstno pobudo strinja. Glede na to, da se tudi Narodna in univerzitetna knjižnica aktivno vključuje v politiko odprtega dostopa vam obljubljam, da bomo preučili vse možnosti za to.

Za konec pa naj predstavimo še nekaj demografskih podatkov o vzorcu naših anketirancev. Povprečni anketiranec v naši anketi je zaposlen v splošni knjižnici, prihaja iz osrednjeslovenske regije, glavno področje njegovih delovnih obvez je informacijska oz. referenčna dejavnost in je nekajkrat na leto vključen v neplačane dejavnosti v okviru knjižničarskega dogajanja v Sloveniji.

V imenu uredniškega odbora se še enkrat zahvaljujem vsem, ki ste si vzeli čas in nam zaupali vaše mnenje. Prav zaradi vas bomo lahko postali boljši! ●

¹Analizo spletne ankete o kakovosti revije Knjižničarske novice je pripravil Miha Mali, Narodna in univerzitetna knjižnica

Silva Novljan
silva.novljan@gmail.com

Prihodnost tudi v rokah knjižničarjev

Pogovor z dijakinjo pred gimnazijsko knjižnico

Ima knjižnica kakšen vpliv na vašo prihodnost?

Ovisno od tega, ali jo obiskuješ, koliko bereš, sicer ne.

Kdaj jo obiščete?

Ko jo moram zaradi obveznega branja in za branje po lastni izbiri.

So med izbranimi deli tudi strokovne knjige?

Da. Predavanja učiteljev občasno dopolnim z branjem strokovnih del. Rada jih prebiram v čitalnici knjižnic, kjer je mir za branje.

Kdo vam priporoča knjige?

Profesorji, sošolci, a knjige izbiram tudi sama.

Kako jih izbirate?

Obiščem Google, potem preverim temo oziroma dostopnost naslovov v knjižnicah še v Cobissu. Za izposajo se odločim, ko knjigo prelistam.

Kako ocenite verodostojnost, veljavnost vsebine knjige za vašo potrebo? Si pomagata s podatki bibliografskega opisa?

Dosedaj temu nisem posvečala posebne pozornosti. Če že, sem se vprašala, kdo jo je napisal.

Ste imeli vodeno seznanjanje s šolsko knjižnico in s katalogom knjižničnega gradiva?

Da, skupinsko vodenje dvakrat s splošno predstavitvijo knjižnice in kataloga, brez podrobnejšega seznanjanja z elementi, ki pomagajo ovrednotiti delo.

Bi kaj v vaši šolski knjižnici spremenili?

Mogoče količino knjig. Ne dobim vselej za šolo potrebnega gradiva. Pomagam si še s splošno knjižnico. Vselej uspešno! ●

Sem Branka Kerec.

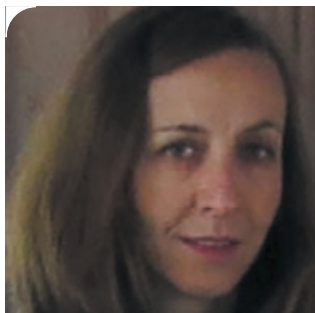
Prihajam iz Univerzitetne knjižnice Maribor, ki je moja ustanova že 20 let. Sem vodja Enote za pridobivanje in obdelavo knjižničnega gradiva, svojo profesionalno pot pa sem pričela kot katalogizatorica v Katalogizacijsko-redakcijski službi in kot referentka zbirke drobnih tiskov, ter jo nadaljevala kot vodja Službe za obdelavo periodičnih publikacij. Sem predsednica Društva bibliotekarjev Maribor in predsednica Kalanovega sklada pri ZBDS.

Navdihujejo me sonce, morje, potovanja v neznane kraje, narava in dolgi sprehodi, različni športi, ples, literatura in umetnost na splošno. Predvsem pa moj Oli, posvojeni pes iz azila. Sem rada v družbi veselih in pozitivno naravnanih ljudi, prijaznost in spoštljivost sta mi najpomembnejši vrline v vseh medsebojnih odnosih.

Najljubša knjiga in/ali film: Res težko. Knjigi stanovskega kolega Marjana Rajšpa *Teža naslednjega dne* in knjiga Miloš Avgusta Demšarja, obe z dogajanjem v mojem rodnem mestu. In trenutno najljubši film: *Hitri in drzni 8* (gledan včeraj), ker ga ni čez akcijo in humor.

Najljubši moto »Če ti življenje ponuja limone, si naredi limonado!«

Želim, da Knjižničarske novice prinesejo svež veter tudi z vzhoda knjižničarske Slovenije.

Sem Meta Kojc.

Prihajam iz Narodne in univerzitetne knjižnice, kjer kot konservatorica-restavratorka zaposlena v Centru za ohranjanje in varovanje knjižničnega gradiva pomagam skrbeti, da se zakladi, ki jih hranimo v naši knjižnici, obvarujejo in trajno ohranijo.

Navdihuje me umetnost v vseh pojavnih oblikah.

Najljubša knjiga in/ali film: Če moram izpostaviti eno, bi se odločila za roman *Mojster in Margareta* Mihaila Bulgakova.

Najljubši moto »Živi in pusti živeti.«

Želim, da Knjižničarske novice dosežejo čimveč slovenskih knjižnic in postanejo prostor izmenjave dobrih praks in izraz kreativnosti naših knjižničarjev.

Sem Bojana Medle.

Prihajam iz Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto, kjer se ukvarjam z organizacijo prireditev in dogodkov.

Navdihujejo me družina, sprehodi v naravi s kužkom, delo na vrtu in dobra knjiga kje ob vodi, po možnosti Kolpi ali morju.

Najljubša knjiga in/ali film:

Hja, težko je izpostaviti eno samo knjigo, pa naj bo – *Pijevo življenje*.

Najljubši moto V povezavi s knjigami oz. branjem »Povej mi, kaj bereš in povem ti, kdo si«, sicer pa »Živi in pusti živeti.«

Želim, da Knjižničarske novice postanejo najboljša revija za knjižničarje.

Sem David Ožura.

Prihajam iz Strokovne knjižnice, Onkološkega inštituta Ljubljana.

Navdihujejo me vedno vnovično pobiranje s tal po padcih pri svojih prvih korakih učenja skejtanja ... dobra šola za naše življenje.

Najljubša knjiga in/ali film: Trenutno Daigneault, André: *Pot nepopolnosti*.

Najljubši moto »Ljubi in delaj.«

Želim, da Knjižničarske novice postanejo s prispevki nas, specialnih / medicinskih knjižničarjev še nekoliko bogatejše.

Sem Veronika Potočnik.
Prihajam iz Narodne in univerzitetne knjižnice in delam v Zbirki drobnega tiska in sive literature.
Navdihujejo me narava, joga, morje, pohodništvo, meditacija, dobre knjige in družba iskrenih ljudi.
Najljubša knjiga in/ali film: Trenutno *Vsa ta nevidna svetloba*, film pa *Gospodar prstanov*.
Najljubši moto »Samo naprej.«
Želim, da Knjižničarske novice postane strokovna revija, ki nas povezuje v naši različnosti.

Sem Sabina Šolar.
Prihajam iz Knjižnice dr. Toneta Pretnarja Tržič, kjer delam po malem vse, razen nabave in obdelave. Moje poglobitve naloge so delo z otroki in mladostniki, vodenje bralne značke za odrasle, vodenje literarnih večerov (pogovori z gosti), izposoja ter izvajanje tečajev za odrasle (osnove računalništva ...)
Navdihujejo me ljudje okrog mene, narava, glasba, potovanja in nebroj zgodb, ki se skrivajo za platnicami knjig
Najljubša knjiga in/ali film: Mojih najljubših knjig je več. Orwelova *1984*, Fulghumova *Vse, kar moram izvedeti, sem se naučil v vrtcu* ter Austenina *Prevzetnost in pristranost* so moje večne zmagovalke, trenutno najljubše knjige so *Sarin ključ* Tatiane de Rosnay, *Odred* Dese Muck in Vojnovičeva *Figa*.
Najljubši moto »Carpe diem.«
Želim, da Knjižničarske novice (p)ostanejo najkvalitetnejša revija stroke, ki bo postala tudi najbolj brana v knjižničarski stroki.

Sem Magdalena Svetina Terčon.
Prihajam iz Kosovelove knjižnice Sežana (od kod sem prišla in kam grem, pa ne vem).
Navdihujejo me narava in pozitivno človeško stvarstvo.
Najljubša knjiga in/ali film: Vsak trenutek druga, *Spominčice* Blaže Minevski ali *Stanja* Tone Peršak, zadnje čase me navdušujejo bližnji plani v starih filmih, npr. *Plinska svetilka* (Gaslight) Georgea Cukorja.
Najljubši moto »Prepušči se, a ne vdaj se.«
Želim, da Knjižničarske novice postanejo brane in iskane.

Sem Damjana Vovk.
Prihajam iz Narodne in univerzitetne knjižnice in delam v Enoti za uporabniške storitve. V prostem času sem glavna urednica revije Knjižnica ter tajnica Zveze bibliotekarskih društev Slovenije.
Navdihujejo me oziroma motivirajo me red, delovni zanos sodelavcev ter potreba po učinkovitosti
Najljubša knjiga in/ali film: Trenutno doma na novo odkrivamo modrosti Pikija Jakoba ter se na pamet učimo dialoge iz risanke *Pujša Pepa*.
Najljubši moto »Če se česa lotiš, naredi tako kot je treba.«
Želim, da Knjižničarske novice stanovskim kolegom služijo kot pomemben vir informacij, ki jim bodo življenje spremenile na lepše, ter kot medij, kjer se bo slišal tudi njihov glas.

»Želim, da Knjižničarske novice postane strokovna revija, ki nas povezuje v naši različnosti.«

